

**T.C.**  
**İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**MEDYA VE İLETİŞİM SİSTEMLERİ ANABİLİM DALI**  
**MEDYA VE İLETİŞİM SİSTEMLERİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**BİR İLETİŞİM BİÇİMİ OLARAK MÜZİK:  
1960'LARDAN GÜNÜMÜZE TÜRKİYE'DE ROCK  
MÜZİĞİN GELİŞİMİ**

**Yüksek Lisans Tezi**

**Yiğit MARANGOZ**

**1250Y21113**

**İSTANBUL, 2015**

**T.C.  
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
MEDYA VE İLETİŞİM SİSTEMLERİ ANABİLİM DALI  
MEDYA VE İLETİŞİM SİSTEMLERİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**BİR İLETİŞİM BİÇİMİ OLARAK MÜZİK:  
1960'LARDAN GÜNÜMÜZE TÜRKİYE'DE ROCK  
MÜZİĞİN GELİŞİMİ**

**Yüksek Lisans Tezi**

**Yiğit MARANGOZ**

**1250Y21113**




**DANIŞMAN:Doç.Dr. Zeliha Hepkon**

**İSTANBUL, 2015**

T.C.  
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ONAY SAYFASI

**Yüksek lisans öğrencisi**  
Yiğit Murat Çınar "Bir İletişim Biçimi Olarak M. Zeki 1960'lerden Günümüze  
Türkiye'de Rock Müziğinin Gelişimi" konulu tez çalışması  
jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak (oybirliği  / oyçokluğu  ) ile başarılı  
bulunmuştur.

	Adı - Soyadı	İmza
Tez Danışmanı	: Doç. Dr. Zeliha Hepb...	
Jüri Üyesi	: Prof. Dr. Celalettin Aktepe	
Jüri Üyesi	: Y. D. Dr. Pülhat Keleş	

## ÖZET

Bu çalışma 1960'lardan günümüze Dünyada ve Türkiye'de Rock Müziği hem kitle iletişim aracı olarak hem de bir iletişim biçimi olarak irdelemeyi amaçlamaktadır. Rock Müziğin kökenleri bakımından oldukça eskilere gitmesi ve ilerleyen teknoloji ile paralel olarak geçirdiği evrimler ve günümüzde popülerleşmesi popülerleşirken de farklı formlara bürünmesi diğer müzik türleri içindeki farklı konumu ve taşıdığı mesajlar ayrıntılı olarak ele alınacaktır. Rock Müzik tarihsel gelişim süreci içinde önemli değişimler yaşamıştır. İlk çıktığı dönemlerde farklı bir formdayken popülerleştikten sonra farklı formlara bürünmüştür; taşıdığı kitlesel mesajlarda değişmiştir. Rock Müziğin diğer bir özelliği insan bilinç altısı üzerinde diğer müzik türlerinden farklı etkileri olmasıdır. Günümüzde gelişen teknolojiler de Rock Müziği önemli ölçüde etkilemiştir. Rock Müzik çok güçlü bir kitle iletişim aracı haline gelmiştir. 1960'lı yıllarda Türkiye'nin Batı bloğunun bir parçası olmasına paralel olarak gerek dinleyici gerek icracıların sayılarında ciddi bir artış yaşanmıştır. Bu çalışmada Rock Müziği Türkiye'deki gelişimi önemli temsilcileri üzerinden yapılmaktadır. Türkiye'nin değişen siyasal ve ekonomik yapısı da bu müzik türü üzerinde etkili olmuştur. Özellikle 1960 darbesinin ardından yaratırken bu müzik türünün gelişim kaydettiği görülmüş, 1980 darbesinin ardından ise ciddi bir kan kaybı yaşanmıştır. Batı kökenli olan bu müzik Türkiye'de daha çok orta ve üst sınıflar tarafından tercih edilirken Batı'da ise her sınıftan insanlar tarafından tercih edilmektedir. Bu çerçevelerden bakarak günümüzde bir kitle iletişim aracına dönüşen, popülerleşen ve taşıdığı mesajlarla insanların bilinçaltı düzeyinde etkili olması açısından bu çalışmada irdelenmiş ve açıklanmaya çalışılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** İletişim, Müzik, Rock Müzik

## **ABSTRACT**

The purpose of this study is to examine Rock music as a mass medium and a way of communication from 1960s to now in Turkey and all over the world. In this study, this genre is discussed from many aspects instead of single aspect. Rock Music differs from the other genres because of its deep-rooted past and evolutions parallel to technology. Popularization of Rock music nowadays and the messages it conveys make it distinctive among the others. Before the popularization of Rock music, in its early times, it has a different form unlike today. With this period, the form and the messages it has completely changed. Besides, there are so many effects of other kinds of music in human subconscious and it makes us conceive different messages. Therefore, Rock Music has become a powerful mass media and a way of communication parallel to developed technology. It is seen that Rock Music came to Turkey in very early years since Turkey was a part of West Block in 1960s. Turkish representatives were also examined. The unstable structure of politics and economics in Turkey had an influence on this genre. While 1960 Turkish coup d'état had a positive effect, 1980 Turkish coup d'état had a destructive effect on Rock Music. Correspondingly, the messages changed again.

This genre has met with Turkish audience with increasing or decreasing popularity. It has been determined that Rock music is preferred by middle and upper class in Turkey. On the contrary, it is favoured by all classes in the West. Within these frameworks, it is tried to be shown in this study how Rock music has been a mass media and become popular in nowadays and its effects in human's subconscious with the messages it conveys.

Key words: Communication, Music, Rock Music

## **ÖNSOZ**

Araştırmanın gerçekleşmesinde emeği geçen yüksek lisans programım süresince hiç bir zaman benden akademik bilgisini esirgemeyen, fikirlerinden her zaman yararlandığım tez danışmanım Doç.Dr. Zeliha Hepkon'a ve Prof.Dr. Celalettin Aktaş'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

## İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
Özet.....	İİİ
Abstract .....	IV
Önsöz .....	V
Kısaltmalar .....	VII
<b>GİRİŞ</b> .....	1
<b>1. BAŞLANGIÇTAN ROCK MÜZİĞE MÜZİĞİN TARİHSEL GELİŞİMİ</b> .....	3
1.1. Başlangıçtan Kilise Müziğine Müziğin Serüveni.....	3
1.2. Avrupa’da Kilise Müziği Ve Klasik Müzik.....	5
1.3. II. Dünya Savaşı Ve Sonrası: Ticarileşme Ve Müzik .....	10
1.4. Rock Müziğin Doğuşu.....	13
1.5. Progressive Rock Ve Pink Floyd.....	16
<b>2. BİR İLETİŞİM BİÇİMİ OLARAK ROCK MÜZİK VE MÜZİKSEL ALGI</b> .....	18
2.1. İletişim Kavramı.....	18
2.2. İletişim ve Müzik.....	22
2.3. Kültür Endüstrisi, Popüler Kültür ve Müzik.....	24
2.4. Rock’n’rollun Rock Müzik Sorunu.....	28
<b>3. TÜRKİYE’DE ROCK MÜZİĞİN GELİŞİMİ VE TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM</b> ..	33
3.1. 1960’lardan 1990’lara Türkiye’de Toplumsal Değişim.....	33
3.2. 1960-1990 Dönemi Rock Müziğin Gelişimi.....	35
3.3. 1990’lar İstanbul’u ve Rock Müzik.....	40
<b>SONUÇ</b> .....	48
<b>EKLER</b> .....	49
<b>KAYNAKÇA</b> .....	60

## **KISALTMALAR**

<b>M.Ö</b>	:Milattan Önce
<b>ABD</b>	:Amerika Birleşik Devletleri
<b>DP</b>	:Demokrat Parti
<b>S</b>	:Sayfa



## GİRİŞ

Müzik, insan hayatının en önemli parçalarından birisidir. İnsan toplumları kendi kültürlerini oluşturmuştur. Müzik, insan kültürünün ürettiği en eski etkinliktir. Bu özelliğiyle de yaşanan dönemin siyasal, toplumsal, ekonomik boyutlarının izlerini müzik tarihi üzerinde de sürmek mümkündür. Müziğin yaşanan dönemin özelliklerini bire bir yansıtırma gücü de vardır. Müziği ve onun insan beyni üzerindeki etkileri de günümüzde bir araştırma alanı olarak ortaya çıkmaktadır. Son yıllardaki teknolojik gelişmeler sayesinde bu konuda önemli çalışmalar yapılmıştır.

Kitle iletişim araçları toplumsal hayatın şekillenmesinde büyük önem taşımaktadır. Bu araçlar müziğin aktarımı ve dağıtımını açısından da çok önemlidir. Medya toplumun bilgilendirilmesi ve boş zaman etkinlikleri sağlanmasıyla hayatımızın her anını kaplamaktadır. Kitle iletişim araçları kültür endüstrisinin ürettiği standart meta haline gelmiş kültürel ürünleri yaymakta ve insanların yaratıcı faaliyetlerde bulunmasını engellemekte, onları tek tipleştirilmektedir.

Dünyada yer alan yüz binlerce canlı türü türünden biri olan insan müzik yapabilme yetisi ile diğer canlılardan ayrılmaktadır. Müzik evrensel bir iletişim aracıdır. Müzik kitleleri peşinden sürükleme kudretine sahiptir ve çağlara damgasını vuran bir etkinliktir. İşte bu noktada bunu bilen egemen güçler tarafından kontrol altında tutulmak istenmiştir. Başlangıçta böyle bir kontrol olmasa da müziğin gücünü ve toplum üzerindeki etkisini anlayan egemen sınıflar zaman içinde bu kontrol mekanizmasını kurmuşlardır.

Müziğin yüzlerce çeşide ayrıldığını görüyoruz. Bu çalışmada müziğin önemli bir kolu olan rock müzik genel hatlarıyla incelenmiştir. Kökleri oldukça eskiye giden rock müzik her zaman diğer müzik türlerinden farklı bir yerdedir. Rock müzik üzerine Türkiye’de akademik anlamda yapılan incelemeler oldukça sınırlıdır. Bu anlamda rock müziğin sadece tek boyutlu olarak incelenmesi değil de geçirdiği evrimlerle birlikte genel hatlarıyla incelenmesi uygun görülmüştür.

Çalışmanın konusu olan rock müziğin ilk çıkışından günümüze yaşadığı dönüşümler ve bu gelişim sürecinin Türkiye’ye yansımaları incelenmiştir. Çalışma üç bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde müziğin kökenleri incelenmiş, rock müziğin klasik müzikle olan bağlantısı,

teknolojik gelişmelerin rock müziğe etkisi ele alınmıştır. İkinci bölümde rock müziğin gelişme sürecinde geçirdiği metalaşma evresi, bireylerin zihinsel dünyası üzerindeki etkileri ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise rock müziğin Türkiye'deki serüveni karşılaştırmalı olarak incelenmeye çalışılmıştır.

# 1. BAŞLANGIÇTAN ROCK MÜZİĞE MÜZİĞİN TARİHSEL GELİŞİMİ

## 1.1 Başlangıçtan Kilise Müziğine Müziğin Serüveni

Günümüzde müzik üzerine çok çeşitli araştırmalar yapılmaktadır. Müzik bağlamında yapılacak her tür analiz aynı zamanda insana da ilişkindir. İlkel insanlar doğadaki sesleri taklit ederek ya da etmeye çalışarak konuşmaya başlamışlardır. Bu taklit etme durumu iletişimin ilk modeli olması açısından oldukça önemlidir.

İnsanı doğanın bir parçası olarak düşündüğümüz zaman önce doğa sonra insan gelmektedir. Schopenhaur'ın söylediği gibi ki insan doğanın farkına ve kendi farkına dışarıdan gelen etkileşimler üzerinden vakıf olacaktır. Schopenhaur “insan kendi vücudunun bilincine bile, istencin salt dışarıda aktif olan organı ve duyarlığın haz ya da acı veren duygulanımlarının mekanı olarak varır”(Schopenhaur,1998) derken mekan kulak, istenç ise ses olacaktır. İşte müziğinde bu şekilde doğduğunu düşünmek yanlış olmayacaktır. Müziğin doğuşu ile ilgili çalışmalara baktığımızda tarihinin çok gerilere gittiğini görüyoruz. Bilinen insanlık tarihi yüzbinlerce yıllıktır eldeki yazılı kanıtlar ancak bir kaç bin yıl geriye gitmektedir. Bilinen ilk yazılı medeniyet olan Sümerler'de tapınak rölyeflerinde enstrüman kullanıldığını görüyoruz aynı şekilde Babil uygarlığında ve diğer Ortadoğu medeniyetlerinde de enstrümanlar tapınak rölyeflerinde kullanılmıştır ancak en az bu medeniyetler kadar eski olan, Çin medeniyetine de bakmak gerekmektedir.

Çin müziği önemlidir. Çünkü, Mısır Uygarlığı, Ortadoğu uygarlıkları ve dolayısıyla Akdeniz uygarlıklarını etkilemiştir Batı'nın kendilerine göre sanat müziği başlangıcı bu ülkelerin müziğinden etkilenmesi Çin müziğini müziksel evrimin tepesine oturtmaktadır. Çin tarihini incelediğimiz zaman en fazla dört bin yıl geriye gidebiliyoruz. Tapınak rölyeflerinden oradaki törenlerden ya da saraylarda yer verilmesinden anlayabiliyoruz. O dönemlerde Çin'de müziğe ne kadar önem verildiğini anlamak için Confucius'un (M.Ö. 551-478) müziğin toplumsal önemini ve işlevini anlatan sözlerden anlıyoruz “ Müzik gökle toprak arasında bir ahenktir”(Confucius M.Ö. 551-478). Ayrıca Confucius'un bu sözlerini Eflatun'un M.Ö 400 sıralarında söylemesi Eflatun'un onun etkisinde kaldığını göstermektedir. Müziğin Çin'de oldukça etkili bir güce dönüşmesi açısından M.Ö.246'da İmparator Şi Huang 'ın müziği hatta müzik ile ilgili bütün kitapları yasaklaması ve bütün çalgıları da yok ettirmesi örnek verilebilir. Tang Hanedanı (618-907) ve Hung Hanedanı (960-179) döneminde müzik tekrar canlanmaya başlamış araştırmalara göre müzik o dönemlerde Çin'de “klasik çağ” a

erişmiştir. Yapılan araştırmalara göre Çin tapınaklarında ve saraylarında ciddi korolar oluşturulduğu ve üç yüze yakın çalgının olduğuda tespit edilmiştir. Bu müziklerin enstrümanlarından anlaşılacağı üzere tek sesli olduğu görülmektedir. Batı’da çok sesli kilise müziklerinin gelişmesiyle Çin’de dördüncü ve beşinci seslere geçiş olduğu yapılan araştırmalarda ortaya çıkmıştır (Mimaroglu,1995, s.13).

Ortadoğu ve Akdeniz coğrafyasına tüccarlar vasıtasıyla bu şekilde gelen müzik Mısır ve Grek kültürünü etkilemiştir. Oradan Avrupa’ya geçmiştir. Modern müzik Avrupa’da klasik müzik ve opera ile doğmuştur. Eski Mısır müziği ile ilgili olarak kazılarda bulunan enstrümanlar ve müzisyenlerde ait rölyeflerle ulaşılabilmektedir. Araştırmalara göre Mısır müziği M.Ö 4000’lere uzanmaktadır. Flüt ve arplara benzeyen çalgılar kullanan Mısırlılar farklı sesler elde etmeyi başarmışlardır. Grek kültürüne bakacak olursak Mısır uygarlığından etkilendiğini söyleyebiliriz. Müzik anlamında Mısır kültürünün etkisi altında kaldığı açıktır. Yapılan incelemelerde ve kazılarda yunanların “aulos” isimli kaval kullandığı ve bunun bir benzerinin çok daha önceleri Çin ve Mısır’da kullanıldığı bilinmektedir. “Kitara” isimli bir çalgı ise Yunan kültüründe beş ile on iki telli arası bir çalgıdır ancak gene bu çalgıya Yunanlılardan çok önce Asya’da rastlamak mümkündür. Homeros çağında bu enstrümanların çok sık kullanıldığı bilinmektedir (Mimaroglu,1995, s.17).

Yunan Müziğinin ise Batı müziğine en büyük katkısı telli çalgıların, kitara ve lirin ses dizilerinin, Dorya, Lidya, Frigya gibi uygarlıklar üzerinden Hıristiyan müziğine ulaşmış olmasıdır. Böylece Ortaçağlarda Grek dizileri üzerine yapılan kuramsal çalışmalarla “kilise dizileri”(yahut “makamları”) ortaya çıkmış, sonra bugün bile kullanılmakta olan majör ve minör diziler kesinleşmiştir”(Mimaroglu, 1995, s.17). Greklerin bu mirası daha sonraları Bizans müziğini etkileyecek ve oradan da Avrupa’ya doğru geçecektir ancak Bizans Müziği’nin de özgün olmadığı zaman içinde Türk ve Arap müziği etkisine girdiği görülmektedir. Fakat ilk dönem Bizans müziği Grek etkisi altındadır (Mimaroglu, 1995, s.17).

Görülüyorki Müzik Kültürler arası bir evrimleşme geçirmiştir her bir kültür diğerinden etkilenmiş kademe kademe şekil değiştirmiştir. Bugün kullanılan enstrümanların büyük çoğunluğu da orijinal hallerinden evrim geçirerek bugünkü modern teknoloji ile birleşerek çağdaş halini almıştır.

## 1.2. Avrupa'da Kilise Müziği ve Klasik Müzik

Avrupa'da ortaya çıkan kilise müziği doğrudan klasik Batı müziği üzerinde etkili olmuştur. Bu açıdan incelenmesi gerekir. Gene Avrupa'da ortaya çıkan klasik müzik, diğer müzik türlerinin gelişimi üzerinde de mutlak etkisi olmuştur. Ancak kilise müziği de klasik müziği etkilediğinden öncelikle kilise müziğinin incelenmesi gerekir.

Kilise müziği, 15. yüzyılda Hıristiyanlığın yayılmaya başlayıp güçlenmesiyle gelişmeye başlamıştır. Bu dönemde skolastik düşünce Batı dünyasında hâkimdir.<sup>1</sup> Bu skolastik düşünce tarzı Rönesans ve Reform sürecine kadar uzanmış ve müziğin de gelişmesini engellemiştir. Ayrıca bu süreç bin yıl sürmüştür. Burada dikkat çeken bir başka husus daha vardır. Papazlar kilisenin içine enstürümanların sokulmasını yasaklamışlardır. Onlara göre müzik, dünyasal zevkleri çağrıştıran bir olgudur. O yüzden enstürümanlar sadece dans ederken çalınmıştır. Zaten kiliseye göre enstürümanlar ancak kilise çıkarları için kullanılabilirdi. En kutsal enstrüman ise insan sesidir yani koro. Dolayısıyla kendilerinden önce üretilen kısıtlı müzik eserlerini ve diğer yazılı kaynakları yasaklayan kilise yüzyıllarca müziği kendi tekelinde tutmayı bu şekilde başarmıştır. İlk kilise müziği ise antik Yunan müzisyenlerinin Ortadoğu'ya yaptıkları ziyaret sırasında Sinagoglardan alınan müziklerdir. Bunun ilk örneklerinden ise "Tanrı'yı Övünüz" anlamına gelen "Alleuia" kelimesidir. Bu kelime İbranice olup sonradan bir başka müzik türünün adı oldu. İşte bu dönemlerde kilise müzikleri koro halindedir. Tam bir müzikal uyumdan bahsedilemez. 6.yüzyılda Papa olan Aziz Gregorius (560-604) yıllarında o güne dek söylenilmiş olan tüm ilahileri derleyip toplayarak ciddi bir dinsel müziğin ortaya çıkmasına büyük katkıda bulunmuştur. Gregorius Schola Cantorum adında da bir müzik okulu kurmuştur. Neuma isimli alfabelerden oluşan notalar yazdırıp kalıcılığını sağlayan da odur. Dolayısıyla bu okulda müzik konusunda eğitilen papazları kiliselere gönderip törenlerde müziksel bir bütünlük olmasını sağlamıştır Bu dönemde Gregorian ezgiler yayılmaya başlamıştır. Kilisenin ön ayak olmasıyla bu Gregorian müzikler toplumda baskın hale gelmeye başlamıştır. Papa Gregorius'un yaptığı bir başka değişiklik de bu müziğe dört tane daha müzikal makam katmasıdır. Bunlar; Doryen, Lidyen, Miksolidyen, Ana (Otantik) modlardır. Bu müziğin teknik özellikleri şu şekildedir bu müzik tarzı ise Plaint-Chant'dır özellikleri ise:

1. Tek sesli ve bir melodilidir.

---

<sup>1</sup> Skolastik düşünce Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde "felsefe inanç" anlamında kullanılmaktadır. Toplumsal hayatta dini kaidelerin hakim olması anlamına gelmektedir.

2. Sözlere Latince'dir.
3. Parçalar, eşliksiz ve ölçüsüzdür.
4. Serbest ritim kullanılır
5. Neuma adı verilen özel bir müzik yazısı kullanılır.(Arıcı, 2006: 26)

İşte bu müzik tarzı daha çok ruhani bir özelliklerle ölümden sonrasını yansıtan bir müzik tarzıdır. Gene o dönemlerde kutsal müziğin sözleriyle ilk müzik yapma şekline Psalmodie'dir. Bu ise şarkıya benzer bir tarzda müzik söylemedir. Suriye'de kiliselerde söylenen bu tarz Roma vasıtasıyla Avrupa'ya taşınmıştı. Bu müziğin tarzları vardı. Bu tarzlar ise:

1. Litanie'ler: Tanrıya ya da İsa'ya ağıt yakmak
2. Hymne'ler: Sözlerinin İncil'le alakası yoktur, daha çok şükür duası şeklindedir.
3. Graduel: Rahip 'in söylediği şarkıya koro cevap verir.
4. Alleluia: "Tanrıya şükrederiz." İbranice bir kelimedir, cevaplı şarkıların sonunda okunur.
5. Ofertorium: Şaraplı ekmek töreninden sonra okunur.
6. Communion: Taktis töreninden sonra yer alan antifonik bir seslendirmedir.

Bütün bu gelişmeler olurken Avrupa'da din dışı müzik de gelişir. 16.yüzyılın sonlarına doğru Avrupa'da yaşanan ciddi savaşlar, feodal sistemin yarattığı politik değişimler de müziği derinden etkilemiştir. Haçlı seferleri ile şövalyeler uzak coğrafyalara gitmiş, savaş ortamında kurulan dostluklar, sevgi, yaşamın anlamı gibi işlenen konular kilise müziğinin gücünü azaltmaya başlamıştır. Bu durum kilise müziğine benzemeyen yeni bir türün doğmasına neden olmuştur. Savaşlarda kamp ateşlerinde söylenen bu müzikler soylular oradan da halk tarafından söylenmeye başlamıştır. Şövalyeler gezdikleri ülkelerin şarkılarını ve ezgilerini de bu parçalara katıp söylemiştir. İşte katı kilise müziğine karşı 11.yüzyıldan itibaren ortaya çıkan bu tarz halk müziğine "Troubadour" adı verilmiştir. Bu tarz müziğe ilk kez Fransa'da rastlanmıştır. O dönemlerde şövalyelerden başka şatolardan diğer şatolara giden gezgin halk şarkıcıları da vardı bu halk müziğine farklı ülkelerde farklı isimler verilmiştir. Almanya'dakine "Minnesinger", İtalya'dakine "Travatore", İngiltere'dekine "Harper", İspanya'dakine "Travador" denmekteydi. Bu gezginler genellikle her gördüklerini, yaşadıklarını anlatırlardı ya da yazdıkları şiirlerini okurlardı. İşte bu kilise müziğine karşı gelişen bu müzik, Batı'da müziğe yeni anlamlar katmıştır. Bunlar ise:

1. Armonize edilmiş ve işlikli parçalardır.
2. Ölçülü ağır Gregorian parçalara göre daha kuvvetli ritimlere sahiptirler.
3. Müzikte cümleler çok düzenlidir.
4. Ses sınırları oldukça geniştir.
5. Din dışı melodilerde milliyetçilik de göze çarpmaktadır.
6. Metinler genellikle halk diliyle yazılmıştır.

Bu gezgin şarkıcıların kilise müziğine karşı açtıkları yeni yolda yani halk müziğinde devamlı olarak Gregorian kilise müziğine karşı gelişecektir. Bu durum Reform ve Rönesans'la tavan yapacaktır (Arıcı, 2006: 27, 28).

Reform ve etkileri ise oldukça önemlidir. Reform sürecinin lideri Martin Luther aynı zamanda müzikle de uğraşmakta; flüt ve lavta çalmaktadır. Luther'in dine getirdiği yeni görüş aynı zamanda kilise müziklerine de yansımıştır. 1524 yılında Conrad Rupff ve Johan Walther'e Alman dini müziğinin törenlerde düzenlenmesi görevini vermiştir. Düzenlenen müzik Noel gecesinde sunulmuş; Luther'in hazırladığı "Ein'feste burg ist unser Gott" parçası sunulmuştur. Bu parçanın en dikkat çeken özelliği halk müziği özelliklerini içinde barındırmasıdır. Artık halk müziği ile kilise müziği iç içe geçmiştir. Bu oldukça önemli bir gelişmedir ve bu görüşe birçok besteci de katılmıştır yani halk müziği ile kilise müziği harmanlanmıştır. Bu parçanın icra edilmesinin ardından Almanya'da Hans Le Hassler bir aşk şarkısını kilise müziği ile harmanlamış, Fransa'da ise Claude Goudimel ve Josquin'in izleyicisi Clement Janne Quin Protestan kilisesi için eserler üretmiştir. Janne Quin'in korusu ise anlatıcı müziğin ilk örneklerindedir. Luther ve Calvin gibi düşünürlerin asıl yapmak istedikleri halkın ve herkesin ulaşabileceği, dil ve müziğin anlaşılabilir olması ve herkesin rahatlıkla benimseyebileceği müzikler yapmaktır. Bu anlamda çok ciddi yalınlaşmaya da gidilmiştir. İngiltere'de ise John Traverner bu tarzın ilk öncüsüdür. Ayrıca İngiliz kilise müziğinin babası olan 8. Henry ile Elizabeth'in mezhep değişikliğine geçiş sürecinde ve kilisenin bu değişen durumuna ayak uyduran Thomas Tallis de İngiltere için bu yeni tarzın öncüsüdür (Mimaroglu, 1995: 28).

Görülüyor ki Avrupa'da başlayan bu Reform hareketi sadece skolastik düşüncenin yıkılması değil, aynı zamanda kültür, sanat anlamında olağanüstü değişimler yaşanmasını sağlamıştır. 17.yüzyıl başlarında artık Ortaçağ da sonlanmıştır. Papalık ve kutsal Roma güçlenen milliyetçilik akımıyla karşı karşıya kalmıştır. Derebeylerinin gücü yok olmaya başlamıştır. Sömürgeci sistemler ortaya çıkmaya başlamıştır. Reformist hareket teknolojinin de

gelişmesini sağlamış, bu da denizciliği de baştan aşağı etkilemiştir. 17.yüzyılda artık kilise makamları, yerini majör ve minör dizelere bırakmıştır. Kontrapunta düzenine karşıt “tekses evrimi” belirmiş, bunun yerini armonik müzik ve dikey yazı sistemi almıştır. Çalgılar ise ses müziğinin yerini almıştır. Dolayısıyla da çalgı biçimleri çıkmıştır. Virtüözler, çalgıcılar ve şarkıcılar bütün Avrupa’ya dağılmaya başlamıştır. Ve bütün gelişmeler Avrupa’da klasik müziğin doğuşuna ve operaların yaygınlaşmasına sebep olmuş ve isimleri bugün dahi unutulmayan sanatçıların çıkmasında etkili olmuştur (Mimaroglu, 1995: 33-27).

Klasik müziğe geçiş kolay olmamıştır, ciddi bir evrimden geçmiştir. Bu aşamada klasik müzik dönemlere ayrılmıştır ve bu dönemler:

1. Rönesans Dönemi (1450-1600)
2. Barok Dönemi
3. Klasik Dönem
4. Romantik Dönem
5. Çağdaş Dönem

Rönesans Döneminde Hümanizm düşünce akımı bu dönemde müziğe yansımıştır ve din dışı müzik gündeme gelmiştir. Capella tarzı korolar önem kazanmıştır ve çok seslilik bu dönemde gelişmiştir. Enstrümanlar ve enstrümanlar topluluğu için yazılan müzikler yaygınlaşmıştır. Matbaanın icadı ile müzik eserleri de kâğıda basılmaya başlamıştır. Haçlı seferleri ile farklı kültürler etkilenmiştir. Önemli bestecileri ise: Alonso Mudra, Alonso Le Roy, Giovanni, Pierluigi de Palestrina gibi isimlerdir (Kaygısız, 1999: 90-91).

Barok Dönemi (1600-1750) süslemelerde abartılı kullanımlar müzikte değil, resimlerde, heykellerde ve mimaride kullanılmıştır. Modların yerine majör ve minör kullanılmaktadır. Orkestraların aşırı gelişmesi farklı bestecilerin de aynı çalgıları kullanmasını sağlamıştır. Pişano ve kontrupan teknik yoğun kullanılmış yani ezgiye karşı başka bir ezgi kullanılmıştır, bu dönemde Tanrı, akıl, doğa, insan sıkça tartışılmıştır ayrıca enstrümanlarda sürekli olarak bas tekniği kullanılmış ve bütün bu değişimler ise Rokoko (Rococo) ismi ile adlandırılmaya başlanmıştır. Önemli bestecileri ise Johann Sebastian Bach, Antonia Vivaldi, Clodio Montoverdi, Arcangelo Corelli gibi isimlerdir (Kaygısız, 1999: 105-110).

Klasik Dönem(1750-1827) Genel olarak Bach’ın ölüm tarihinden itibaren başlayıp Beethoven’ın ölümüne kadar giden süreci kapsar Klasik dönem. Kiliseye başkaldırılan ve



Fransız İhtilali'nin gerçekleştiği dönemdir. Bu dönemin olayları Amerika'nın bağımsızlığını kazanması, Sanayi Devrimi'nin gerçekleşmesi ve ilk kez halka açık konserler verilmeye başlanmasıdır. Müzikte sadelik sağlanmıştır. Önemli bestecileri ise Joseph Haydn, Wolfgang Amedeus Mozart, Ludwig van Beethoven, Cristoph Willibald Gluck gibi isimlerdir.

Romantik Dönem (1827-1910) var olmayan bir şeye özlem duyulan, sanatçıların özgür olduğu ve kendilerine has biçimleri çıktığı bir dönem olur. Bu dönemde duygular ön plana çıkmıştır, renk ve tını tarzı gelişmiştir. Önemli sanatçıları ise Franz Schubert, Robert Schumann, Hector Berlioz, Nicola Paganini, Richard Wagner gibi isimlerdir. Richard Wagner ise (1813-1883) Romantik Dönem'in sanatçısıydı. Çoğu müzik otoritesine göre 19. yy ikinci yarısı Wagner çağıdır. Ve onun etkileri günümüze kadar gelmiştir. Bu yüzden incelenmesi gerekir. Çoğu müzik otoritesine göre adı Avrupa müzik sahnesinde duyulmaya başlandığında diğer besteciler de durumlarını ona uydurmaya çalışmışlardır (Demirbaş, 2010).

Çağdaş Dönem (1910'den günümüze gelen dönem) büyük dünya savaşlarının olduğu, teknolojinin, bilim ve iletişimin ilerlediği bir dönem olmuştur. Ton dışı sesler kullanılmıştır.

Dönemin sanatçıları ise Claude Debussy-Maurice Ravel, İgor Strabvinsky, Arnold Schönberg, Sergey Sergeviç'tir. Barok Dönemi'nin en önemli özelliği ise Bach'ın ölümüyle sonra ermiş olması, klasik müziğin yapısında gelişen bu değişimlerin günümüze kadar sürdürebilmesidir (Yıldız, 2000).

Müzik hiçbir zaman belli bir denge içinde durmadı, sürekli değişti, gelişti ve bu değişim olağanüstü boyutlarda oldu. Bu aslında o zamanlardan bu zamanlara kadar olan süreci etkilemiş ve etkilemeye devam edecektir. Kilise müziği başka medeniyetlerden etkilenmiştir. Kilise müziği ve dini temaların işlendiği o skolastik dönem kiliseye başkaldırıyı da getirmişti. Kilise müziğinin halk müziği ile etkileşime girmesi Reform hareketlerinin etkisiyle de ayrı bir tür olan klasik operanın doğmasını sağlamıştır. Klasik opera ve onun barındırdığı enstrümanlar müziğe olağanüstü çeşitlilik getirmiştir. Bu hem ses anlamında hem de teknik bakımdan olmuştur. İçeriksel olarak bu müzikte işlenen aşk, sevgi, ölüm, mitoloji, toplumsal ve sosyolojik olaylar günümüze kadar uzanan sürece gelmiştir.

Teknolojinin ilerlemesiyle klasik operada 1950'lerin baş döndürücü icatları olan yeni nesil enstrümanların da kullanılmasıyla farklı bir kimliği de bürünmüştür. Klasik opera ve orada kullanılan enstrümanların hepsi caz ve blues müzikte kullanılan enstrümanlarla aynıdır. Zaten

caz ve blues müzik de rock müziğin doğmasına neden olmuştur. Her şey belirli bir müziksel evrim, birikim içinde devam etmiştir.

Klasik opera o kadar çok önemlidir ki bugün pek çok heavy metal sanatçısı klasik opera ile konserler vermiştir. Günümüz müziklerinde işlenen sosyal ve psikolojik olayların bu müzikte işlenmesi açısından Wagner gibi dehaların etkisini ise bugün rock müziğin diğer bir türü olan Gotik metalde görülmektedir. Gotik metalin içerdiği konular da mitoloji konulu müziklerdir. Gotik metalde de senfonik enstrümanlar sıkça kullanılmaktadır. Aynı klasik operadaki enstrümanlar kullanılır; ancak Wagner bunu birkaç yüz önceden yapmaya başlamıştır. Bu da onun dehasıdır. Wagner öldükten sonra da onun eserleri Alman devlet adamlarını derinden etkilemiştir ve onlar için ilham kaynağı olmuştur.

Bütün bu açılardan bakacak olursak sistemli bir müzik olan klasik müzik, müziğin kesinlikle vazgeçilemez en önemli parçasıdır. Sistemli müziği bir bütün olarak ele alırsak klasik müzik çarklı sistemin en başında yer alacaktır. Klasik müzik günümüze kadar gelebildiği gibi bundan sonra da müzikal anlamda derin izleri teknolojik gelişmelerle birlikte kabuk değiştirerek varlığını tartışmasız bir şekilde sürdürecektir.

### **1.3. II. Dünya Savaşı ve Sonrası: Ticarileşme ve Müzik**

II. Dünya Savaşı sonrasında oluşan yeni dünya sisteminde ABD liberal dünyanın lideri olarak ortaya çıkmıştır. Bu dönüşüm müziğin de şekil ve biçim değiştirmesini getirmiştir. 1950'li yıllarda toplum hızla değişmekte, büyük savaştan sonrası yaralarını sarmaya çalışmaktadır. Bu değişim toplumun hemen hemen her alanında kendisini göstermeye başlamıştır. Radyolarda yapılan canlı yayınlar müzik plaklarının basılıp satılması müziğin bir endüstri haline gelmesi sürecine katkıda bulunacaktır. Radyo yayıncılığı bir dinleyici kitlesi yaratır. Bu kitle üretilenleri dinlemek üzere programlanmıştır ve buralarda üretilen sanat eserleri ise bir fabrikada üretilen ve sahibi olan eşyalardan farksızdır. İşten çıkan bir çalışan ya da öğrenci radyoda müzik dinlemek istediği zaman kendisine servis edilenle rahatlamaya çalışacaktır çünkü ona hitap eden şeyler çoktan hazırlanmıştır ve kendisine servis edileceği saatte önce belirlenmiştir bu durumu Adorno şu şekilde anlatmıştır:

Zihinsel üretimin tüm dalları aynı biçimde tek bir amaca tabi kılınır: insan duyularının, akşam fabrikadan ayrıldığı andan ertesi sabah tekrar kart bastığı ana kadar, gün boyu yürütmek zorunda olduğu emek sürecinin damgasıyla meşgul tutulması

amacına. Böylece, kişilik felsefecilerinin kitleleşmenin karşısına koydukları birleşik kültür kavramının gereği, alay edercesine yerine getirilir (Adorno,2007: 61).

Modern toplumlar'ın demokratikleşmesi sistemin izin verdiği ölçüde mümkün olabilmektedir çünkü sistem bu demokratikleşme sürecini kendisine karşı bir silah olarak kullanılmasına izin vermek istemez dolayısıyla ortaya modern iletişim sorunları çıkabilmektedir güncel yaşam diyalog sürecinde bu çarpıtmaları Atiker'e göre:

Birincisi varolan düzenin yeterince kanti gösterilmeden ve karşı kanıtlara değer verilmeyerek haklı gösterilmesi, ikinci ise alınan politik kararların doğruluğuna kamuoyunda gerçek anlamda diyalog kurulup özgürce tartışılmasına olanak verilmeden bireylerin inandırılması. Kısacası modern toplumlarda iletişim ekonomik ve politik güç odakları tarafından kolaylıkla çarpıtılabilir (Atiker,1998. 69).

ABD'de Vietnam Savaşı ile birlikte farklı sesler yükselmeye başlamıştır. Savaşın ardından gelen petrol krizi toplumdaki değişik seslerin yükselmesini getirmiştir. Uçan'a göre " her bilim dalında ve sanat dalında olduğu gibi müziğin de bir takım iş görüleri vardır. Bu iş görüleri " bireysel, toplumsal, kültürel, ekonomik ve eğitimsel" olmak üzere beş kümede toplanmıştır (Uçan, 1997). Müzik ise diğer sanat dalları içerisinde en yaygın ve en güçlü protesto araçlarından biri olmuştur özellikle ABD'de baskı uygulamalarında ve savaş karşıtlığında sıkça kullanılmıştır. 1960'lar 70'ler ABD'desinde ise Lull a göre:

Amerikalılar Vietnam'a asker gönderilmesinden, insan hakları hareketinden, "güven uçurumu" ve "kuşaklar arası uçurumdan", feminist kaygılarından boy vermesinden, orta-sınıf ve üst-sınıf gençliği arasında uyuşturucu kullanımındaki büyük artıştan, ulusun en karizmatik liderlerinin birkaçının suikaste kurban gitmesinden, yeni yeni gündeme gelen çevre sorunlarından ve gençlerin ideolojik yönelim konusundaki sinmişliğinden muzdaripti (Lull,2000).

Bu dönem politik müziklerin ön plana çıktığı görülmektedir. Lull'a göre konusal olarak ele alındığında içerdiği şarkı sözleride dahil olmak üzere bunları kategorileştirmiştir. Ona göre:

- Doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak, sömürü ve baskıya karşı protesto ve yakınma
- Daha iyi bir yaşama, daha adil bir topluma erişme arzusu.
- Hükümetleri politikacıları, mal-mülk sahiplerini ve kapitalistleri gündeme alan güncel hicivciler.

- Politik ve felsefi temalar politik ve ahlaki idealler.
- Belli partilerin ve hareketlerin kampanya şarkıları
- Geçmişteki ve süregiden halk mücadelelerinin kutsanması
- Halkın davası için savaşmış kahramanlara ve şehitlere saygı duruşu.
- Uluslararası işçi sınıfının dayanışmasının dışavurumu.
- Endüstriyel koşullar ve çalışma yaşamı ile sendikaların rolüne ilişkin yorumlar.
- Irksal ve cinsel önyargıları protesto
- Yenilebilir enerji kaynaklarına ve çevrenin düzeltilmesine yönelik istemler (Ashraf,1975 Aktaran Lull).

Lull'a göre bunlar betimleyici nitelikte olup topluma yüklediği veya empoze etmeye çalıştığı algılar yetersizdir o yüzden politik müziğin yapmaya çalıştığına sosyolojik-antropolojik tipolojisinden bakmak gerekir bunları sıralanacak olursa

- Bir harekete destek ister veya yaratır.
- Bu hareketi destekleyen kişilerin değer yapılarını güçlendirir.
- Bu hareketin üyeleri arasında birlik, dayanışma ve moral yaratır.
- İnsanları belli bir hareketin içine çeker.
- Eylem yoluyla sosyal sorunlara çözüm önerir.
- Sosyal problemleri duygusal ifadelerle dile getirir.
- Taraftarlarının kendilerini farklı/özel hissetmelerini sağlar (içselleştirme-dışsallaştırma işlevi)
- Beklenen değişim gerçekleşmediğinde, sosyal reformcuların umursuzluğa düşmesini önler (Denisoff,1983 Aktaran Lull).

Günümüz koşullarında müziğin kitleleri etkilemeye devam ettiği görülmektedir. Müzik sadece bir eğlence aracı değildir topluma empoze ettiği algılarla bireylere farklı düşünceler yükleyebilir ve bireyleri organize olmuş kitleler haline getirebilir.

#### 1.4. Rock Müziğın Doğuşu

Rock İngilizce bir kelime olup, Türkçe anlamı kayadır. Bir önceki bölümde de bahsedildiği gibi müzik kademe kademe ilerlemiş ve bugünkü haline gelmiştir, aynı şekilde müzik türleri içinde ayrı bir yerde olan Rock Müzik de kademe kademe ilerleyip bugünkü halini almıştır. Bu bölümde Caz'ın Blues'a Blues Müziğın ilerleyen teknolojinin de etkisiyle Rock'n Roll'a olan dönüşümünü ve nasıl bugünkü durumuna geldiğini ve bu duruma gelirken hangi toplumsal olaylardan etkilendiği açıklanacaktır. Ayrıca Rock Müziğın ortaya çıktığı dönemde Amerikan toplumunu nasıl etkilediği ve hangi diğer müzik türleri ile ilişki içinde olduğunu ele alınacaktır. Bu yüzden şunu demek çok doğru olacaktır “ Peki, Afrika müziği dışlayarak anlatılabilir mi? Müzik, Afrika'da Conrad'ın sihirli titreşimlerini hissettiği “karanlığın yüreği”nin ta kendisi değil midir?”(Öke,2011)

19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarında Afrika'dan getirilen köleler tarlalarda fabrikalarda çalıştırılmaya başlanır. Yeni bir hayat ve yeni bir dünya düzeniyle karşılaşan bu insanlar bu duruma adapte olmaya çalışırlar. Bu süreçte şarkı söylemeye ve bu şarkılarla genelde içinde yaşadıkları kötü koşulları anlatmaya başladılar. Caz müziğının oluşumuna giden bu süreçte müziğe yeni bir şey getirilmemiştir. İlhan Mimaroglu'na göre “Avrupa müziğinden öğrendiklerini birleştirmeleri sonucunda ortaya çıkan caz müziği, Avrupa müziğinin yüzyıllar süren evrimini yarım yüzyıl gibi bir süre içinde, benzer evrelerden geçerek izlemiş ve kendine özgü, kendi kendine yeten bir sanat müziği olma kimliğini kazanmıştır”(Mimaroglu,1995). Müzikal anlamda yeni bir şey getirmeyen caz kendi kendine ayrı bir tür olarak ortaya çıkmıştır, ancak kendisinden sonra gelecek olan diğer müzik türlerini direkt etkilemesi açısından önemlidir.

Daha sonra Hıristiyanlaştırılan bu zenciler Hıristiyan motiflerle kendi Afrika ritüellerini ekleyerek dans etmek, çılgık atmak, koro halinde ilahiler söyleyerek özgün bir dini motif oluşturmuşlardır. Viv Broughton'a bu durumu şu şekilde aktarır:

... Afrika dinsel törenlerinin bazılarının bu kamp toplantılarında yeniden canlandığına ilişkin çok kanıt var. Şüphesiz hileli ve uygun şekilde Hıristiyanlaştırılmış fakat kesinlikle Afrika kökenli! Çılgıklar, dairevi dansları, şarkıcıların dans ederken şarkı söylemeleri, çılgık atmaları, yarı dans edip yarı yürümler, korodan yayılan her bir sözcükteki vuruşları bastırmak ve bazen de bu ritmi el ya da kışa vurarak tamamlamak. Kamp toplantılarının ilk sabahı çoğunlukla, bütün kampı tamamen kuşatan, dairevi dansların müthiş “esrarengiz manzaralarını” içeriyordu. Önceki gece boyunca şarkı söyleyip dualar eden tüm

siyah kampçılar artık ayaklarını süreyerek yürüyorlar, şarkılar söylüyorlar, dans ediyorlar ve gün doğumu manzarası içinde veda yürü çığlıklar atıyorlar”(Broughton, 1985,s.23 Aktaran Hatc ve Millward)

İşte Gospel denilen bu dinsel müzik bu şekilde doğmuştur ve doğrudan Caz, Blues ve Rock'n Roll'un atası olduğunu söyleyebiliriz. Ardından Amerikan İç Savaşı sonucu kölelik kaldırılmıştır. Amerikan güney ve kuzey toplumlarının bir araya gelmesi farklı kültürler ve farklı müzik tarzlarının birbiri ile etkileşime girmesini getirmiştir. Bu süreç Boogie-Woogie diye farklı bir türün çıkmasına neden olmuştur. bu müzik formu için Blues'ın atası diyebiliriz. David Hatch ve Stephen Millward'a göre Boogie-Woogie:

Boogie en azından ilk dönemlerinde, yaygın şekilde piyano müziği olarak düşünülüyor, ayrıca yazarlar genellikle ritmine (sekiz ölçülük) bu müziğin ana özelliği olarak dikkat çekiyorlardı. Pek çok caz yazarı melodik gelişim açısından diğer piyano Blues tarzlarından önemli oranda farklılık gösteren “forty-fours”un da içinde bulunduğu diğer mevcut piyano blues geleneklerini unutarak boogie'nin piyano ile çalınan bir blues tarzı olduğunu ileri sürmüşleridir.”(Hatch ve Millward, 1992, s.153)

Blues önemli bir müzik türüdür çünkü Blues'daki işlenen temalar Rock'n Roll'a miras kalmıştır. Bazı “Blues” parçaları felaketleri ve kişisel olayları konu edinmiştir. Suç, fuhuş, kumar, alkol ve hapisane her zaman en çok işlenen konular olmuştur. Bazı “blues” lar yumuşaktır bazıları da doğaya tepkidir. Daha çok sayıda “Blues” ise kara veya demiryoluyla daha iyi düşsel bir ülkeye gitmeyi yada kaçmayı anlatır”(Göksoy, 1992)

Ardından 20.yüzyılın en önemli olaylarından biri olan 1.Dünya Savaşı başlamış bu durum Amerikan toplumu üzerinde farklı etkiler bırakmıştır. İngiltere ve Fransa savaşı kazanmasına rağmen bu durum ekonomileri üzerinde ciddi yaralar bırakır. Almanya, Avusturya-Macaristan ve Osmanlı İmparatorluğu savaşı kaybederken ekonomik olarak ciddi anlamda kriz içine girmiştir. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra caz müziği şarkı sözlerinde, yeni bitmiş olan savaşın etkileri görülmüştür. Bu sözlerde işgal altında olan Osmanlı İmparatorluğu da yer almıştır. 1919 yılında New York'taki barlarda büyük ilgi gören caz parçalarından biri de 'Give me The Sultan's Harem' adlı, sözlerini Alex Gerber'in, müziğini Abner Silver'in yaptığı parçadır. Şarkının sözlerinde Batı'nın Osmanlı'ya olan bakışının işgal altındaki zamanlarda olan yansımaları görülmektedir. Abartılı bakış açısının yanı sıra şarkı sözlerinde alaycı ve küçümseyici bir üslup görülmektedir. Bu enteresan sözlere sahip olan caz eseri halen daha Amerikan caz barlarında çalınan nostaljik parçalardan biridir (Tezçakar,

2012,aktaran Daştan). Bu parça dönemin Amerikan toplumunu Osmanlıya bakışı açısından önemlidir. Büyük buhrana kadar refah içinde yaşayan Amerika ardından 2. Dünya Savaşı'na girecektir bu savaştan da galibiyetle çıkan Amerika'da artık teknolojik gelişimler zirveye çıkacaktır. Bu teknolojik gelişimler Rock'ın Roll'un doğuşu açısından oldukça ciddidir.

Elektro gitar Rock için vazgeçilmezdir. Bu yüzden Elektro gitarın icadı üzerinde durulması gereken bir konudur. Caz ve Blues müzikte olan üflemeli ve davul gibi enstrümanların yanında gitarın sesi çok cılız kalmaktaydı. Bunu aşmak için mühendisler ve müzisyenler gitarın sesini arttırmak için arayış içine girmiştir. Lester Polfus gramafon iğnesi veya telefon manyetiklerini gitarın içine yerleştirerek bir ilki başararak elektrogitarı icad etmiştir. Ancak bu gitar daha çok akustik gitara benzemektedir, Mühendis olan Lyod Loar 1930'larda bugün kullandığımız elektrogitarların benzerini yaratmıştır. Bunu da manyetikleri tellerin altına yerleştirerek başarmıştır. 1950'lere doğrudan Leo Fender bu gitarları seri olarak üretime başlamıştır. Dolayısıyla artık Blues ve Caz'ın sesi daha da güçlü çıkmaya başlamıştır. Gene teknolojik gelişmelere bağlı olarak Amerika'da radyo yayıncılığı da savaştan sonra gelişmeye başlamıştır. İşte bu dönemde genel kabul gören düşünceye göre Rock'n Roll terimi ilk ortaya çıkaran kişi, Cleveland'de beyaz bir disk jockey olan Alan Freed'dir. Alan Freed 1951'de, yaptığı radyo programının adını "Moondog Rock'n Roll Party" koymuş, bu programda genç beyaz dinleyiciler için siyahi müzikler çalmıştır (Gürün, 2011, Erkal, 2013,s.50). 1950'lerde siyahi bir Amerikalı olan ve aslında Blues müzik icra eden Chuck Berry elektro gitarın sesini yaptığı Müziklerde ön plana çıkarmasıyla Rock Çağı'nın önünü açan kişi olarak tarihte yerini almış ve kendisinden sonra gelen pek çok grupları etkilemiştir.(Hatch, Milward,1992 s.102)

Ortaya çıktığı ilk günden günümüze kadar Rock Müzik her yeni müzisyenle diğer müzisyenleri ve coğrafyaları etkileyip Rock müziğin farklı kimliklere farklı tarzlara bürünmesine neden olmuştur.

Bu dönemde ortaya çıkan Rock müzik gruplarının on milyonlara varan albüm satışları söz konusu olacaktır. Led Zeppelin "Stairway to Heaven" albümü sadece Amerikada 16 milyon, Ac/Dc "Back in Black" albümü toplamda 19 milyon satmıştır. Rock Müzik liberal ekonominin ayrılmaz bir parçası haline gelir. Adorno'ya göre "filmler, radyo ve dergiler bir sistem meydana getirir. Bu alanların her biri kendi içinde ve hep birlikte söz birliği içindedir"(Adorno, 2007).

## 1.5 Progressive Rock ve Pink Floyd

Progressive Rock ve onun sınırlarını çizmek zordur ancak 1960'ların sonunda Britanya'da çıktığını söyleyebiliriz. Bu türün doğmasında caz, avangard ve klasik müzik etkisi olduğu kesindir. Progressive kelimesi İngilizce olup sadece müzik alanında değil başka bilim dalları içinde kullanılan bir terimdir matematik, sağlık, astroloji gibi kelime kökeni olarak da progress'ten türemiştir progress ise ileri gitmek anlamında olan bir kelimedir (Gürün, 2011: 32).

İçerik olarak bakarsak sahne gösterileri, fantastik tarzda yazılan şarkı sözleri de Progressive Rock'ın içeriklerindedir. Britanyalılar o dönemlerde Rock Müziği Amerikalılardan daha farklı yorumladıkları da bilinen gerçeklerden biridir. Amerika'da sistem karşıtı söylemlerde kullanılan rock müzik Britanya'da daha çok The Beatles'la birlikte gündelik hayatın bir parçası şeklinde algılanmıştır ve bu türü icra edenlerin çoğu üniversiteli gençlerden oluşmaktadır. Bir diğer önemli etken ise hippie kültürüdür. "Karşı kültür" yani çoğunlukla orta üst sınıf ya da orta sınıf beyaz gençlerin askerlik, savaş karşıtlığı muhafazakar aile yapısına karşı olan geliştirdikleri bir kültürdür. Hippie kültürü içinde yaygın olan uyuşturucu kullanımı gene hippilerin mistik doğu felsefeleri ile aşırı şekilde ilişkili olması nedeniyle Progressive Rock'ın bir parçası olan Psychedelic Rock bu şartlar altında gelişir. Bu karşı kültüre dahil olan gençler sadece bütün kuralları alaşağı etmek ister ama yerine yeni bir şey getirme amacından yoksun olan hippilerdir (Gürün, 2011: 33).

Dönemin teknolojik gelişmeleri Progressive Rock'ın gelişmesine oldukça katkıda bulunmuştur. Elektronik olan bu çalgılar yeni seslerin yeni riflerin keşfedilmesine ön ayak olmuştur. Dünya'nın engelişmiş klavyeli çalgısı olarak kabul edilen ve İngiltere'de Melody Electronics Inc firması tarafından üretilip pazarlanan müzik aletleri Mellotron MKII ve Novatron 400SM adlarında iki model, ısmarlama üzerine yapılmış ve gruplara verilmiştir. Özel bir teyp sistemi sayesinde sonsuz olanaklı eko ve ses düzenine sahip bu aletlerden belli başlı belli başlı rock gruplarında vardır. 1260 değişik ses çıkarabilmelerine karşın oldukça sade bir görünümde dirler (Kahyaoğlu, Güler, 1986: 28). Bu elektronik cihazın Rock ve Progressive Rock'a olan katkısı yadsınamaz bir gerçektir. Mono sesin terkedilip stereo ve surround seslerin icadı daha uzun soluklu albümlerinde kayıt altına alınabilmesinin önünü açmıştır. Plak şirketleri bu değişen teknolojilerle birlikte müzik yapan müzisyenleri destekleyerek onların önünü açmış radyo istasyonları da bu türün gelişimine önemli derecelerde katkıda bulunmuştur. Progressive Rock'ın gelişimi açısından ise The Beatles



grubu incelenmesi gereken bir gruptur, 1967 Haziranın'da çıkan albümleri olan Sergeant Pepper's Loney Hearts Club Band albümleri avantgarde ve elektronik müziğin harmanlanması ile ortaya çıkan bir albümdür. Albümdeki tüm parçalar birbirinin devamı niteliğindedir ve parçalarda belli düşünceler vardır sonuç olarak Konsept Albüm ortaya çıkmıştır bu tarz albümlerde Progressive Rock'ın en önemli özelliklerindedir (Gürün, 2011: 34).

Progressive Rock'ın gelişimi bu şekilde olurken aynı dönemlerde ortaya çıkan bir başka grup vardır oda Efsanevi grup Pink Floyd'dur. Pink Floyd'un Progressive Rock'ın bir parçası olması daha sonra psychedelic Rock tarzında eserler vermesi anlamında ve on milyonlarca albüm satışları elde etmesinde ki bu sadece 17 yılda olmuştur o yüzden inceleme konusudur. Pink Floyd adı "ismini o dönemin iki blues ustası olan Pink Anderson ve Floyd Council dan alarak kurulmuştur (Kahyaoğlu ve Güler,1986: 25). Dört kişilik bir grup olarak ve tümü 1940'lı yıllarda II. Dünya Savaşı'nın olduğu dönemler doğan Roger Waters (bas gitarda), Rick Wright (klavyede), Nick Mason (davulda), Syd Barrett (Gitarda) olacak şekilde grup kurulur. Syd Barrett ise şarkı sözlerini yazan ve besteleyen grubun uyuşturucu bağımlısı elemanlarından biridir. Barrett; The Beatles, Rolling, Stones gibi gruplardan etkilenmiştir, kendi kişiliğinde ise sıradışı kıyafetler, hayatın ve özgürlüğün ayrılmaz bir parçası olarak bakan, başkalarının işine taş koymaktan eleştiri yapmayan ve kendisini de eleştirenlerden nefret eden bir yapısı vardır. 1968'de kullandığı aşırı uyuşturucular nedeniyle psikolojik dengesini iyice yitirmeye başlayıp gruptan ayrılana kadar grup onun dünyasının bir parçası idi ve gruptan ayrıldıktan sonrada grup üzerindeki etkisi sürmüştür.

Bu dörtlü halen Blues kökenli olan Rock Müziğe yeni bir şeyler katmayı fazlasıyla başarmıştır. Yaptıkları albümlere elektronik sesleri ve stüdyo kayıt teknolojisindeki kullandıkları farklı efektlerle başarmışlardır. Elektronik sesler yaratma konusunda gruba şüphesiz katkısı olan Peter Jenner isimli bir sosyologdur. Kendisi elektronik ses makineleri yapmaktadır ve bu makineleri kullanmaları için o dönemlerde diğer Rock gruplarına önerilerde bulunmuştur ancak reddedilmiştir. Bu önerilerini Pink Floyd'a yaptığıda hemen kabul edilmiştir Dark Side Of The Moon (1973), Animals (1977) The Wall (1979) albümlerinde kendilerine özgü tarzlarını yaratmayı başarmışlardır. 1969 yılında Ummagumma albümünü çıkaran grup kullandığı değişik ses efektleri nedeniyle space rock adı altında yeni bir rock tarzının doğmasına neden olmuştur. "Atom Heart Mother" albümünde ise büyük bir senfoni orkestrası ve kırk kişilik bir koro kullanması açısından oldukça önemlidir.(Kahyaoğlu

ve Güler,1986 s.30-35) “Dark Side Of The Moon” albümünde ise ses mühendisi olan Alan Parson’ nun katkılarıyla birlikte oluşturulan albüm yedi yüz haftadan daha uzun bir süre müzik listelerinde ilk sıralarda yer almıştır. Grubun kurucularından olan Syd Barrett ile Roger Waters’ın savaş dönemi doğmuş olması ve ikisinde babasının ölmesi onlarda derin izler bırakmışlardır.

## 2. BİR İLETİŞİM BİÇİMİ OLARAK ROCK MÜZİK VE MÜZİKSEL ALGI

### 2.1. İletişim Kavramı

İletişim alanı 1950’li yıllardan itibaren bağımsız bir disiplin olarak sosyal bilimler arasında yerini alır. Daha önceki dönemlerde siyaset bilimi, psikoloji, sosyoloji gibi diğer bilim dallarının etkisinde kalan iletişim bilimi tüm bu disiplinlerin de izini taşımaktadır. Alana yönelik farklı yaklaşımlar farklı iletişim tanımlarını da ortaya çıkarmıştır. Bu tanımlar iletişimin ayrı ayrı öğelerini vurgulamaktadır (Yumlu, 1994: 8). İletişim kavramı çok farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bu tanımlardan birkaçı şöyledir:

“ İletişim bilginin, fikirlerin, duyguların, becerilerin vb.’nin simgeler kullanılarak iletilmesidir.”

“ İletişim gönderiler aracılığıyla gerçekleştirilen toplumsal etkileşimdir”.

“ İletişim esas olarak simgeler aracılığıyla bir kişiden ya da gruptan diğerine bilginin, fikirlerin, tutumların veya duyguların iletimidir”.

İletişim tanımını yapan kişilerin yaklaşımları, bu ve benzeri tanımlara göre değişiklik gösterir (Mutlu, 2004: 141). Bu çalışmada iletişim, enformasyon, bilgi, düşünce ve tutumların anlaşmayı gerçekleştirecek bir şekilde ortak bir dil aracılığıyla, kişilere, gruplara ve topluma aktarılması olarak ele alınacaktır. İletişim sürecinin gerçekleşebilmesi için ileti (mesaj) alışverişinin gerçekleşmesi zorunludur. İleti, işaret, söz veya resim şeklinde olan sembollerin tümüdür. İletiden söz edilirken, etki-tepki sonucu halinde gidip gelmesi, iki yönlü bilgi alışverişi halinde olması gerekir. İfade edilmek istenen olay ya da durumun kişiler ve gruplar arasında çeşitli semboller aracılığıyla iletilmesiyle iletişim süreci tamamlanmış olur.

Bir topluluktan ve o topluluğu oluşturan bireylerden o bireyler arasındaki karşılıklı ilişkiler var olduğu sürece bahsedebiliriz. Bu anlamda ortak anlam ve kuralların paylaşılması ile ilgili kültürel faaliyetler, kimin ne zaman, ne şekilde ve ne hakkında iletişim kuracağıyla ilgili olan

toplumsal faaliyetler aracılığıyla bireyler arasındaki iletişimi anlayabiliriz (Türkoğlu, 2004: 41). Yönetimlerin veya toplumsal tarafların etkileşiminde, bir örgütün, bir grubun içsel alışverişi veya iki birey arasındaki yalın etkileşimde de iletişim eyleminin benzer özelliklerine rastlamak mümkündür. Tüm bu iletişim biçimlerinin ortak noktası hepsinin kökünde bulunan paylaşma, ortaklaşmadır (Lazar, 2001: 49). İletişim etkinliğinde birey merkezi bir yer işgal etmektedir (Lazar, 2001: 49).

Kişi olarak insan, insan olmayan varlıklardan düşünme, karar verebilme yeteneği ile diğer canlılardan ayrılır. Kişi bir durum karşısında kendi kendini yönetebilir, geçmiş ile bağlantı kurarak geçmişine anlamlar yükleyerek gelecek ile ilgili kararlar verebilir, zekâsını kullanarak aletler yapabilir, çevresindeki canlılara veya kendi duygularına ve düşüncelerine anlamlar verebilir. Bundan dolayı insan, sürekli içinde bulunduğu toplum ve kültürle iletişim durumundadır. Farklı coğrafi bölgelerdeki insan yığınlarının bir araya gelip oluşturdukları ortak paydaya “toplum” diyebiliriz. Fichter de bu durumu şöyle açıklamıştır: “Toplum sosyal gereksinimlerini karşılamak için etkileşen ve ortak bir kültürü paylaşan çok sayıdaki insanın oluşturduğu bir birlikteliktir”(Fichter, 1996: 73). Toplumun oluşturan bireylerin de farklı kimlikleri, kişilikleri olduğu unutulmamalıdır, dolayısıyla her birey sosyal rolü ile toplumun bir parçası olur, işte bu şekilde de kültürler ortaya çıkar. Bireyler toplumun birer parçasıdır, bireyler toplum için varsa toplum da bireyler için vardır. İşlevsel açıdan ise toplum;

- a) İnsanları belli bir yerde ve zamanda bir araya getirir. Böylece insanlar birbirleri ile insani ilişkilere girebilirler. Bu mekânsal durum, toplumun işlevlerini yerine getirmesinde bir temel sağlar,
- b) Kişiler arasında sistematik ve yeterli iletişim araçları sağlar. Böylece dil ve diğer ortak simgeler yoluyla bireyler birbirlerini anlayabilirler,
- c) Üyelerinin paylaşım oynadığı ortak davranış örüntülerini koruyup geliştirir. Böylece de bireyler için zaman ve enerji tasarrufu sağlar.
- d) Statü ve sınıf tabakalaşması sistemi yoluyla her bireyin sosyal yapıda oldukça istikrarlı ve başkalarınca tanınabilen bir pozisyona sahip olmasını sağlar (Fichter,1996: 75).

Yukarıdaki maddelerden de anlaşılacağı üzere toplumdan bağımsız bir kitle iletişiminden bahsetmek mümkün değildir.

Bireyler sosyal kişilerdir. İletişim de bireylerin içinde bulunduğu bir etkileşim durumudur. Bu durum toplumlardan toplumlara farklılıklar gösterip kültürleri oluşturmaktadır. Fichter’e

göre kültür, çeşitli anlamlara sahip terimlerden biridir. (Fichter, 1996: 130) Kültür Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre, bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü olarak tanımlanmıştır. Kültür, insanlığın ortak paydası olarak uygarlıklarla paralel bir gelişme göstermiştir. En ilkel toplumlarda duvarlara çizilen mağara resimleri, Mısırlıların matematik ve geometride ileri olması, Nil Nehri'nin hangi dönemlerde ne oranlarda taşacağıının hesaplanması, tekerliğin icadı diğer uygarlıklara kültürel iletişim yoluyla geçip oradan diğer uygarlıklara geçmesi ve günümüzde halen motorlu taşıtlar kullanılması, kâğıdın Çin'de icat edilmesi ama oradan gene kültürel iletişim yoluyla bütün dünyada kullanılması gibi örneklerle çoğaltılabilecek ortak paydalar vardır. Ancak kültürler uygarlıkların parçası değil, uygarlıklar kültürün birer parçasıdır; yani her bir kültür kendinden bir önceki kültürü etkilemiştir. O toplumdaki ortaya çıkan kurumlar da toplum kültürünün birer parçasıdır ve toplumdaki kurumların işleyişi ve yapısal biçimi diğer toplumlardan farklı olabilmektedir. Toplumsal kültür için en geniş payda kurumların, en küçük payda ise insanın kendisidir. (Fichter, 1996:133).

Ünsal Oskay'a göre iletişim, insanın türsel özelliği olan toplumsallaşırılığının bir yansımasıdır (Oskay, 1982: 310). İnsanı toplumdan, toplumu da insandan bağımsız düşünemeyeceğimiz için insan sürekli iletişim halindedir; bu ilk insanın var olması ile başlayan bir durumdur. İletişim hem toplumla hem de düşünen bir varlık olarak insanın kendi kendisindedir. İnsanın kendi kendisiyle iletişim içinde olma durumu da kişi içi iletişimdir. Bugün biyologlara göre sadece insanlar değil yaşayan diğer canlılar da hayvanlar da iletişim kurmaktadır kendi aralarında. Görüldüğü üzere iletişim çok geniş bir kavramdır ve sınırlarını çizmek oldukça zordur.

Modern iletişimin temelleri ise 1832'de telgrafın icadıyla başlamıştır, elektriğin kullanılmasıyla da iletişimin uzak bölgelerle anında gerçekleşebilmesi açısından çok önemlidir, artık mesafeler aşılabiliyor, zaman ve mekân kavramları farklı formlara bürünebiliyor. Telgrafın çok kısa sürede yayılması ve etkin olarak kullanılması oldukça önemlidir. Telgraf, sadece sivil yaşamda değil değil, Birinci Dünya Savaşı'nda da oldukça etkin bir biçimde kullanılmış ve modern iletişimin babası sayılacak bir icattır. Dolayısıyla bu teknolojik buluşlarla iletişim yüz yüze iletişimden araçlarla iletişim modeline geçmiştir. Araçlarla iletişim, günümüz teknolojiyle anında haberdar olma ve çok büyük kitlelere anında erişebilme açısından oldukça önemlidir.

İletişim, insanlık tarihi ile başlayan ve sanayi devrimi ile farklı formlara bürünen bir yapı içindedir ve teknolojik gelişmeler bugün de gelişmektedir. Bugün araçlarla iletişim modelleri de değişmiştir. İnternet bunun en güzel örneğidir. İletişim toplumları, kültürleri derinden etkilemeye devam etmektedir ve bugünkü iletişim, araçsal iletişimler sayesinde 50 yıl öncesinden katlarca daha hızlıdır ve iletişim evrimleşip gelişmeye devam edecektir. Dolayısıyla iletişimin ve iletişim modellerinin bu denli hızlı geliştiği dünyada iletişim ile ilgili kesin sınırlar ve kesin tanımlar da koymak oldukça zorlaşmaktadır; fakat iletişimin insan ve toplumdaki bağımsız olmadığı görülmektedir.

Kitle iletişimi örgütlü ve kurumsal toplumsal iletişimlerden biridir. Kentleşme ve sanayileşme süreci insanları yeni araçlar bulmaya iter. İnsanlık tarihi sesle, yazıyla ve görüntüyle ilgili teknolojik araçların geliştirilip kullanılmasının tarihidir. Kitle iletişimi kitle iletişim araçları (özellikle basın, radyo ve televizyon) ile aracılanmış bir iletişim biçimidir. Kitle iletişimi veya toplumsal iletişim, diğer iletişim biçimlerine benzer ve toplumu bilgilendirmek, bir kurumu veya kişiyi övmek, suçlamak, amacıyla kurulabilir. İnsanların düşünebilme ve düşündüklerini başkalarına anlatabilme yeteneği sosyal bir varlık olduğunu gösterir. Sosyal yaşam ancak sosyal bir toplumda olur. İnsan sosyal ilişkiler içerisinde varolabilen ve sosyal çevresiyle ilişki içerisinde olan bir varlıktır. Toplumlar, kitle iletişim araçlarıyla yönlendirilir ve sürekli birbirleriyle etkileşim halindedirler.

Kitle iletişim araçlarını yoğun olarak kullanan ülkeler, sadece kendi toplumlarını değil diğer toplumları da etkilemektedir. Geniş, çeşitli toplumsal kümelerden gelen, kimliksiz bir topluluğa bilgi ve anlam aktarımı yapan, haber verme, eğitim, reklam gibi değişik işlevler taşıyan kitle iletişiminde ileti kitle iletişim araçları olan gazete, radyo, televizyon, dergi, kitap, sinema aracılığıyla iletilmektedir.

Dünyayı etkileyen değişimlerin başında, iletişim teknolojilerindeki gelişmeler vardır. Uydulardan bilgisayarlara, televizyondan internete kadar büyüyen çizgide, dünya giderek büyüyen bir teknolojiyle birbirine bağlanmış durumda. Bu gelişmeler sonucunda da bir çağın sona erdiğini ve yeni bir çağın başladığını söyleyebiliriz. Yeni çağa bazı çevreler iletişim çağı adı verirler. İletişim çağının başlaması en fazla uluslararası iletişim olgusunu değiştirmiştir. En önemli gelişme, kitle iletişim teknolojileri alanındaki gelişmelerdir. Buna örnek olarak uydu teknolojileri diyebiliriz. Uydu iletişimi, kitleler arasındaki iletişimi uluslararası bir boyuta taşımakta ve iletişim ağı geniş kitlelere ulaşabilmektedir.

## 2.2. İletişim ve Müzik

Toplum, içinde bilgi, duygu ve düşüncelerin paylaşıldığı bir ilişkiler bütünüdür. Toplumda kimse çevreden arınmış, uzaklaşmış bir yaşam süremez ve insanlar belirli bir çevrede bir araya gelmiş olur. Bir bütün olarak bilgi alışverişini sürdürürler ve karşılıklı bilgi alışverişinde bulunurlar. İletişim insanlarla birlikte varolur ve sürer, iletilere anlamı insanlar yükler. Ortak kültürü oluşturan, tamamlayan ve değiştiren bir süreçte ele alınan kitle iletişimi ile ilgili olarak ele alınan sorunlardan birisi de kitle iletişim araçlarının toplumsal değişme aracı mı olduğu ya da mevcut olan durumun korunmasına mı yardımcı olduğudur. Günümüzde kitle iletişim araçları iletişimin genişlemesini sağlamıştır. Bu bağlamda kitle iletişiminin her iki özelliği de taşıdığı yani hem mevcut toplumsal değerlerin sürdürülmesini hem de yeni değerler yaratarak değişimi sağladığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Son dönemde yapılan çalışmalar müzik algısının sinirsel ve beyin nöronlarının çalışma prensibi ile ilişkisini bulmaya yönelik yapılmıştır. İşitme ile müzik arasında sıkı bir bağ bulunmaktadır. Müziğin ya da sesini işitilebilmesi için öncelikle titreşen bir cismin varlığına ihtiyaç vardır. Ardından bu titreşimi iletecek bir ortam ve titreşimi algılayacak bir kulağın olması gerekmektedir. Bunun ötesinde kulağa gelen sesin de beyin tarafından algılanması ve yargılanması, müziksel işitmenin önkoşuludur. (Zatorre ve Halpern 1993; Pantev ve ark. 2001; Soysal, Yalçın ve Karakaş, 2005)

Yapılan çalışmalar müziğin beyin gelişimine olan katkısının; beyni uyarma, sözcüklerin taşıyıcısı olma, beyni ateşleme şeklinde olduğunu söylemektedir. Nöronlar sürekli ateşlenmektedir. Yani müzik, beyin sinirlerinin ateşlenmesine yardımcı olmaktadır. Müziğin yarattığı uyarıcı etki, dikkat ile ilgili nörotransmitterlerin artması ya da azalması anlamına gelmektedir. Bir uyarının nörona ulaşması ve diğer nörona geçmesi nörotransmitterler (kamyon) denen taşıyıcı kimyasallar aracılığı ile olmaktadır (Madi, 2006).

Klasik müziğin insanlara etkisini ölçmek için yapılan araştırmalara göre ABD Irwin'de Kaliforniya Üniversitesinde "Mozart Etkisi" araştırmasında 3 farklı dinleme durumları tespit

edilmiştir. Gruplardan birine dinlendirici Müzik, diğerine Mozart'ın D Majör 2.Piyano sonatı dinletilmiş üçüncü grup ise kontrol grubu olarak alınmış ve hiç Müzik dinletilmemiş bu müzikler kulaklık aracılığıyla dinletilmiş ve varılan sonuçlar ilginçtir 10 dakikalık dinlemeden sonra, Mozart Müziğini dinleyen grubun uzamsal akıl yürütme testlerinden aldıkları puanlarda geçici olarak bir yükselme tespit edilmiştir. Müzik sözel düşüncelerini ifade edemeyen çocukların becerilerini geliştiren bir dildir (Jensen,2006,s.36-37 aktaran, Çuhadar).

İnsan beyni, algı ve zekâ insan doğmadan önce de ana rahminde başlayan ve ölene kadar devam eden bir süreçtir ve müziğin insan beyni üzerinde inanılmaz etkileri olduğu bilimsel olarak tespit edilmiştir. Bu durumu Uçan, müziğin insan yaşamındaki yeri anlamında şöyle açıklamaktadır:“Müzik, insan yaşamının her evresinde yer alan, onsuz olunamayan bir olgudur.”(Uçan:12)

İletişimin olabilmesi insanların 5 duyu organıyla mümkündür. Bunlar kabul gören bilimsel verilere göre göz, kulak, burun, dil, deridir. İnceleme alanı iletişimsel bir model olan “müzik”tir. O halde müzik, duyu organı olan kulak vasıtasıyla algılanabilmektedir; ancak bunun olabilmesi için işitmeye ihtiyaç vardır. Bilimsel verilere göre işitmenin olabilmesi için ses kaynağı, iletici ortam, alıcı olması gerekmektedir.

İnsan ve müzik etkileşimi, insan var olduğundan beri vardır ve devam edecektir. İnsan duymaya ve kendi zekâsının farkına varmaya başladığından beri de -müziğin gelişmesiyle birlikte- besteler üretmiştir ve bu besteleri üretmeye devam edecektir. Ayrıca bu besteler ve sözler vasıtasıyla bestecinin düşünceleri empoze edilecektir. Doğada da hiçbir canlı, insan gibi müzik üretmez. Bu sadece insana ait bir özelliktir, işte bu karmaşık kimyasal beyin işleyiş süreci müziğin neden milyonları peşinden sürüklediğinin en güzel kanıtıdır.

Bu öyle bir iletişim biçimidir ki herhalde hiçbir iletişim, insan beyni bu derece etkili olmamıştır. Ayrıca sadece insan beynindeki nöronları tetiklemenin dışında majör ve minör ezgilerin insanların psikolojik durumlarını olumlu ya da olumsuz etkilediği bilimsel çalışmalarla ispatlanan gerçeklerdir.

Eski medeniyetlerde müziğin hastalıkları tedavi etmekte kullanılan bir yöntem olduğu da bilinen bir gerçektir. Tabii o zamanlar teknolojik gelişmeler bu kadar ileri seviyede olmadığı için müziğin

ve müziksel iletişimin beyin ve beynin kimyasal işleyiş süreci ve dolayısıyla insan üzerindeki etkisi bilinmiyordu. Müzik, bu yönüyle de psikolojinin inceleme alanındadır.

Müziğe dönecek olursak müzik, ayrıca evrensel bir iletişim aracıdır. Afrika'da ne ise Avrupa'da, Asya'da ve Amerika kıtalarında da odur. Dünyadaki evrensel tınıdır. Bunun dışında notaların oluşumu ise rastgele değildir, aralarında matematiksel bir ilişki de söz konusudur. Bu da yapılan bilimsel araştırmalarla ispatlanmıştır. Ritim, melodi, harmoni ve diğer unsurlar belli bir uyum içerisindedir.

Müziksel iletişime en basit örnek ise insanın en sevdiği şarkıyı ya da şarkıları dinlerken dinleyende hoş bir etki ya da depresif bir durum yaratabilmesidir. Çünkü beyni doğrudan etkileyip beyinde kimyasal etkileşimleri başlatma gücüne sahiptir.

### **2.3. Kültür Endüstrisi, Popüler Kültür ve Müzik**

İnsanlar yalnız mekanik bir şekilde dış etkilerin saptadığı yönde giden yaratıklar değildir, yaptıklarında, yaptıklarının bilincine sahip olarak ve etkili olmaya çalışarak yaşarlar. Ancak, sosyal hayat şartları içinde öyleleri vardır ki, insan o şartların içinde gömülü bulunduğu zaman dünyayı ancak buğulu gözlükler arkasından görebilir. Ve dünyayı bu buğulu gözlüklerin gösterdiği şekilde ele alır, bu gözlüklerin arkasında etkili olmaya çalışır (Mardin 1993: 32,aktaran Çalış, 2006)

Theodor Adorno ve Max Horkheimer'in kitle kültürüne eleştirel bakışları üzerinden oluşturulan "kitle kültürü" deyiminin kökeni 19. yüzyıl sonlarından itibaren başlayan bir tartışmaya dayanır. Adorno ve Horkheimer için tekniğin her yerde olması modernliğin temel özelliğidir. Bu heryerdelik ise insan ilişkilerinin ticarileşmesini getirecektir (Maigret, 2004:86).

Endüstri haline gelen medya mecraları sürekli bir baştan çıkarma uygularlar. Bu mecraların ürettiği simgesel ürünleri tüketenler rahatlar, düş kürarak, umut eder. Verdikleri mesajlardaki tekdüzelik güven verir ve yarattıkları stereotipler dünyanın karmaşıklığını indirger (Maigret, 2004: 88).

Kitleler sorgulamaksızın popüler olan müziği dinlemekte, ucuz, basit, kalitesiz olan müziğin etki alanına girmektedir. Popüler kültürün yaratılması için öncelikle kitle kültürü yaratılmalıdır; dolayısıyla gerçekliğe yakın olma gayesi şarttır ve aslında bu iddiası onu



çarpıtmak içindir. Bu iddia; tüm psikolojilerin ait olduğu yer olan tüketim çemberi ve onun içinde oluşan çatışmalar eksenine hedef şaşırtılarak kaydırılır. Tüm ürünler, daha önceden planlanan noktalara gönderme yapacağından üreticilerin kabul edeceği bir varlık haline dönüşür.

Kitle kültürü adaptasyon içinde sürüp gitmelidir. Dinleyiciler güdülenmiştir. Bunun niteliği ise planlıdır, plan dışı olanlar ise dışarıda kalmalıdır. Bu da tüketim kültürünün istediği gibi filtreleme sistemi ile mümkün olabilmektedir. Burada üretilen bütün ürünler önceden sindirildikleri için sindiremeyen insanlar içinse bir işaret niteliğindedir. O işaret ise kendisini kabul ettirmesidir, tüketilmesi lazımdır. Bu da istikrarlı ve programlıdır, bebeğe verilen mama gibi sizi besler.

Neden bazı müzikler daha popülerken bazıları daha az popüler ya da hiç popüler değil? Bu nokta önemlidir. Middleton bu noktada çok önemli bir saptama yapmıştır. Ona göre popüler müzikte bulunması gereken 3 adet model vardır. Bunlar sırasıyla şöyledir:

1. “Etki”(affect): İfade/anlatım olarak sözler ezgi ile birleşmeye yatkındır. Ses “şarkı”ya yatkın olma eğilimindedir, yani duyguları tonlama/seslendirme.
2. “Öykü” (story): Anlatı (narrative) olarak sözler ritmik-armonik akışı yönlendirme eğilimindedir, ses sözü ifade etme/söze yatkın olma eğilimindedir.
3. “Jest” (gesture): Sound olarak sözler-müzik içinde absorbe olma eğilimindedir, ses bir enstrüman olma eğilimi gösterir. (Middleton 1997:231 dan aktaran Erol).

Burada özellikle “ses bir enstrüman olma eğilimindedir” kısmı dikkat çekicidir, popüler olma uğruna enstrümansız, kalitesiz müzik için bu üçüncü madde çok uygundur (Adorno,Horkheimer, 2014, s.352).

Kitle iletişimiyle bunun birçok yöntemi vardır. Tüketim için zaten filmler, gazeteler, dergiler vb. şeyler üretilmiştir. Bunlara da zaten üretenler tarafından belirli anlamlar yüklenmiştir. Amaç insan ilişkilerini üretenler tarafından yeniden şekillendirme sürecidir. Demek ki kitlesel iletişiminin ürünleri vardır, insan ilişkileri yeniden düzenlenir ve üretenlerde üretim süreci içerisinde yeniden güdülenir. Böylece modern köleliği tanımayan insanların üretilmesini görürüz. Üretilenler, CD’den dergilere kadar çok yönlüdür, bunlar tüketim için dağıtılmalıdır. Bir dağıtım ağı içerisinde tüketici izleyici olarak yeniden üretilmiştir ve bu döngü devam edecektir.

Bütün bu süreçler içerisinde farklı tüketimler de vardır, üretim esnasında da tüketim vardır. Bu ise araçların ve verilen emek tüketimidir, aynı dağıtım aşamasında da geçerlidir. Örneğin televizyon programının tüketimini izleyiciler yapar, izleyicinin tüketimi medya tarafından insana empoze edilen reklamlar vasıtasıyla yapılır. Bu da sürekli devam eden bir döngü içinde sürüp gitmektedir. Üretim olmadan tüketim de olmayacağına göre tüketim üretimi iki durumda üretilir:

a. Bir ürün tüketimden geçtiği zaman gerçek ürün olur.

b. Tüketim yeni ürün için de ihtiyaç yaratır.

Dolayısıyla gereksinim olmadan üretim de olmaz, tüketim gereksinimi yaratmak durumundadır.

İzleyiciler, medya tüketimlerinden geçirilerek kitle iletişiminin üretim koşullarını yeniden üretmezler; çünkü kitle iletişimi süzgecinden geçirilerek dolaylı veya dolaysız çıkar güden bütün organize olmuş yapıları yeniden üretme durumundadırlar.

Kitle iletişimi, izleyicileri robotlaştırılarak medya firmalarının ekonomik olarak beslenme sürecinin garantisi olmuştur. Artık bu süreçte izleyici, dinleyici bu tüketim olgusu esnasında fiziksel, psikolojik olarak kendini rahatlatma, eğlenme işlevini yerine getirmiş olur. Bu işlevler yerine getirilirken üretirken tüketim döngüsü sürekli gerçekleşir. Üretim belirleyici olmak zorundadır, süreç ise üretimle başlamak zorundadır; ancak tüketim ve değişen döngüler belirleyici olamazlar. Bu süreç içerisinde dolayısıyla kitle iletişim araçları diğer bütün üretim biçimlerinde olduğu gibi belirli materyaller sunarken bunun bilincini de üretir. Kitle iletişim araçlarının bir diğer farklı üretim tarzı da programlanmış bilinçler üretmesidir. Bunu diğer üretim biçimleriyle yapamazsınız. Günlük yaşamda sürekli bizimle olan kitle iletişim araçları ve onun haber, eğlence, müzik, film gibi ürünleri insanı öyküleyen bir güce sahip olması bakımından da oldukça ilgi çekicidir (Erdoğan, 2015: 315,316,317).

Raymond Williams kültürü belli bir yaşam tarzı olarak tarif etmekte bu noktada da alt kültürü anayol kültürüne ters düşen alternatif bir yaşam tarzı olarak görmektedir (Williams 1965'ten aktaran Lull, 2000 s. 44) Alt kültürler genellikle müzik ve müzik-kaynaklı toplumsallaşma etrafında örgütlenme gösterir. Örneğin punk alt kültürüne ivme kazandıran asıl özellik; gençlerin birbirleriyle buluştuğu, punk ideolojisini ve estetiğini paylaştığı ve “thrash” yaptığı canlı konserlerdir. (Lull, 2000 s. 45) Örnek verecek olursak metal müzik alt kültürü için de okul baskısı, aile baskısı ve bu baskılardan dolayı rahatsız olan gençlerin bir kimlik

kazanması, onlara sığınak olması amacıyla kendine özgü bir betimleme yapılabilir. Bu sadece metal müzik için geçerli değildir. Amerikan country müzik tarzları da buna dâhildir. Bu alt kültür grupları bazı sosyal kurumlara, bazı değerlere ve toplumsal uygulamalara karşı bir örgütlenme, direnç gösterme karakteri de gösterebilir. Metal ve folk müziğin türevleri bu işlevleri yerine getirebilir. Empoze edilen şeyler bakımından zaten muhaliftirler. Bu üretilen müzikler tınısıyla da muhalif eserler üretilir. Bu gruplara ait olan ve kendilerine yeni birer kimlik geliştiren bu gençler de tüketilmeye başlanmıştır üretim döngüsü içerisinde. Çünkü artık yeni bir kimlik bulan ya da belirli gruplara ait olduğunu hisseden gençler, aynı zamanda birer simgesel varlıklara da dönüşmektedir. O gruba ait olan bireyler bu alt kültür içerisinde kapitalist sisteme uygun olarak onların albümlerini satın alacak ve o gruba ait olmasıyla de onlara özgü kıyafetler giyecektir, ciddi paralar harcanacaktır. Bu durumu da Hebdige gayet güzel özetlemiştir. Ona göre: “alt-kültürlerin büyük çoğunluğu kitle kültürüne karşı olarak oluşur, ancak sonraları, birçoğu ticarileşerek ana kültürün birer parçası haline gelir.” (Hebdige’den aktaran Şahinsoy, 2010: 19) Bu durumda müzik zaten amacından fazlasıyla uzaklaşıp tüketim nesnesi haline gelmiştir, sadece kulağa hoş gelen sesler bütünüdür ve bundan başka bir anlam ifade etmez (Lull,2000, s.44).

Teknolojinin de ilerlemesiyle artık kulağa sadece hoş gelen parçaların radyolarda daha çok sık çalındığını görüyoruz. Amaç da tekrar, tekrar çalıp onu daha da popülerleştirmektir. Kaliteli ya da kalitesiz olduğuna bakılmadığından radyo ve televizyon müzik endüstrisinin alınıp satılabildiği vitrini olmuştur. Örnek verecek olursak Fransa’da müzik tüketimi, 1981’den sonra özel radyolarla birlikte patlama yapmıştır. Bu sektöre egemen güçler piyasayı ele geçirmek için ciddi ödemeler yapmıştır. Televizyon programcıları, radyolardaki DJ’ler bu ürünlerin tüketilmesini çoktan sağlamışlardır. Bunların daha hızlı tüketilmesi için de yol parçaları tekrar tekrar yayınlamaktır. Fransa’da 1999’da en çok satan yüz şarkı, radyoda toplamda yarım milyon kez yayınlanmıştır. Stoktaki iki yüz bin şarkının sadece elli tanesi yayınlanır. Radyoda çalan parça sayısı dört yılda yarıya inmiştir. Bu, üretenler için de yararlıdır, tüketenler için de. Fransa’daki radyolar %60 Fransızca sözlü müzik çalmak zorundadır, satışların %56’sı bu müziklerle çok yakından ilgilidir; ancak üst üste yayınlanan buna rağmen tutmayan parçalar da ve bunların bir kenara atıldığı gene milyonlarca satan parçalar da azımsanamayacak kadardır.

Tekrar ekonomisi kendisini tekrarlamak zorundadır, bu bir şeyin popüler olması ile yakından ilintilidir. Bunu bir pil gibi düşünecek olursak pil bitene kadar tekrarlanmalıdır. Tekrar ekonomisi müzikle yakından alakalıdır, diğer sektörler için böyle bir tekrarlar söz konusu

olamayabilir. İnternete yüklendiğinden beri ciddi anlamlarda izlenme rekorları kıran Ganggam Style şarkısı sahibine tam dokuz milyon dolar kazandırmıştır. Tekrar ekonomisi gene işlevini yerine getirmektedir. You Tube’da milyarlarca kez aynı parça sürekli tıklanmıştır ve milyonlarca kişiye aynı şarkı mp3 formatında satılmıştır, bu parça sahibine ve prodüktörlerine milyonlarca dolar kazandırmıştır. Buradan anlıyoruz ki üretim, popüler olma, tüketim ve tekrar ekonomisi olmazsa olmazdır. Kaliteli ya da kalitesiz önemli değil, o popüler olsun yeter (Attali,2014: 127-128).

#### **2.4. Rock & Roll ve Rock Müzik Sorunu**

Rock & Roll Amerika’da ortaya çıkmıştı. Tarihsel gelişim süreci içinde önemli değişimler geçirmiş ve başlangıçtaki içeriğinden uzaklaşmıştır. İnsan ruhuna, insan algısına hitap etme biçimi gelişti ve değişti, rock müzik, metal müziğe dönüştü. Metal müzik de kendi içinde onlarca alt türlere ayrıldı. Heavy metal de bunlardan birisidir. Metal müzik ve Heavy metal de bu noktada rock müzikten türemekle birlikte ciddi farklılıklar göstermektedir. Metal müzik daha sert ve agresif ritimlerden oluşur, ritimler daha hızlıdır ve genellikle de Distorsiyon sesler kullanılır. Distorsiyon kavramı sadece müzik için geçerli olan bir durum örneğin Mühendislikte ve diğer bilim dallarında da olan bir durumdur. Distorsiyon ses ise: Bir nesnenin şeklinin değişime uğramasıdır. Sözcük aslında, Gürültü, aralarında herhangi bir uyum olmayan ve pek çok frekanstan oluşan ses olarak tanımlanır (Elmas,Güler,2013: 52).

Anlaşılabacağı üzere Distorsiyon ses müzik enstürmanlarının doğal seslerinin değişime uğratılması olayıdır ve bu durum genellikle 1970’lerde çokça kullanılmıştır. Led Zeppelin, Black Sabbath gibi gruplar bu işin öncüleri olmuştur. Tabii çıkarılan bu değişik sesler insan algısında farklı çağrışımlar yaratmaktadır. Psikolog olan Arnett’e göre de durum böyledir. Ona göre: “Canlı performansıyla yüksek ve saldırgan ses tonu Sosyolog Deena Weinstein tarafından öldürücü olarak değerlendirilmiştir. Metalheads adlı kitabında psikolog Jeffery Arnett metal müzik konserlerinin savaş duygusunu ön plana çıkardığını yazmıştır (Arnett, 1996: 14).

1960’ların sonunda belki de dikkat çekmek, belki de daha çok satmak için rock gruplarının o barış, dostluk, hoşgörü kavramları yavaş yavaş silinip yok olmaya başlamıştı. Müzikal anlamda ise tutucu davranan bu gruplar kendilerinden önceki grupların kullandığı uzun gitar sololarının temelini oluşturan basit basgitar riflerini ve arada sırada duygusal vokal

yapmaktan kaçınmıyorlardı. Şarkı sözleri bakımından ise kasvetli ve moral bozucu sözler üzerine yoğunlaşıyorlardı. Gene bu grupların ilki olan Black Sabbath grubu bu anlamda oldukça anlamlıdır; çünkü onlar rock müziğin bilinen dostane çehresini yavaş yavaş değiştirmeye başlamışlardır. 1970 yılında çıkardıkları Paranoid albümleri War Pigs, Hand of Doom şarkılarının sözlerine bakılınca savaş konusu görülmektedir. Gene bu parçaların yanında psikolojik rahatsızlık olan paranoid ile uyuşturucu alışkanlığının yan etkilerini açıklayan Fairies Wear Boats şarkıları yer alıyordu. Bu empoze edilenler zaman içinde başka gruplar tarafından da taklit edilip yayılacaktı. O gruplar ise Uriah Heep, Budgie, Babe Ruth idi. Onların da yaptıkları müzikler benzer konuları işlemeye başlamıştı. Heavy rock grupları artık iyiden iyiye kabuk değiştirmeye başlamıştı ve dinleyiciler ise bu müziğe daha fazla bağlanmaya başlamıştı. Her şeye karşı çıkma ve bilinçli bir direniş ve bu müziğe psikolojik bir katılım, empoze edilenler dışında hiçbir şeyi kabullenmeme durumları ortaya çıkmıştı. Bu tarz gruplar ve topluluklar 1960'lardan gelen ahlaki değerleri miras alırken ruhsal dışavurumları ise kötülükler, baskı ve kötü sezgisel bir durum altında yollarına devam edip kendi dinleyici kitlelerinin dışına çıkmayan gruplardı (Hatch,Millward,1992: 203,204).

Her şeye karşı çıkma ve empoze edilen şeyler olarak ise kötümserlik ve şiddete teşvik eden müzikler üretiliyordu. Bunlar daha önceki bölümlerde bahsettiğim insan algısı üzerinde de olağanüstü etkiler yaratıyordu. Bu noktada rock isyanlarındaki temel mantık ise her şeye isyan etmek, her şeyi alaşağı etmek ama yerine yapıcı ve yeni hiçbir şey koymamaktır.

Jean Paul Sartre'a göre: "Asi aslında karşı çıkıp isyan ettiği düzenin de gizli yordakçısıdır. Asinin amacı yeni veya daha iyi bir düzen ya da sistem kurmak değildir. Yalnızca tüm kuralları alaşağı etmek ister. Devrimci ise yapıcıdır. Adaletsiz bir sistem yerine daha iyi, yeni bir sistemi geçirmeyi düşünür. Bundan dolayı da özverili ve disiplinlidir. Asi ayrıca sorumsuzdur, onun için sadece bugün vardır ve bugünü yaşar. Devrimci olan ise kimliğini kolektif, uzun projeli ve gelecekte gerçekleştirebilecek olduğu bir reform projesi ile birleştirmekten haz alır, yani rockın temelindeki bu çarpık durum günümüze kadar gelmiştir ve kapitalizmin de bir parçasıdır (S. Reynolds, J. Press, 2003:20)

Rock müziğin içerisinde yer alan anomalik unsurlardan biri uyuşturucu kullanımına karşı olan yönelimdir. Rock müzik icra eden toplulukların genellikle uyuşturucu kullandığı kanısı toplumda kabul görmüş bir gerçek olarak yer alırken bu topluluklar toplumdaki yaygın olan kanıyı doğrularcasına özellikle şarkı sözlerinde uyuşturucu ile ilgili temaları sıklıkla kullanmışlardır. Rock müzikte mevcut olan bir başka unsur ise şiddetin aşırı derecede

kullanımı ve anarşiye olan saplantılı eğilimleridir. Rocktaki anarşi toplumdaki politik etiğin bir yadsınmasıyken, uyuşturucu kullanımı ise egemen ahlakın yadsınmasının toplumdaki yansımasıdır (Akay, 1995:123 aktaran Çalış, 2006).

Bu noktada ilginç bir şey karşımıza çıkıyor: Olumlu müzik, olumsuz müzik. Sonuç olarak müziğin insan algısı üzerinde bilimsel olarak ispatlanmış ciddi etkileri vardır. O halde olumlu müzik ve olumsuz müzik, empoze edilen şeyler bakımından o derece etkili olacaktır ve olmuştur ki müziğin insan üzerindeki etkisine Konfüçyüs'ün sözlerinden devam etmek gayet mantıklı olacaktır. Ona göre: “Yüksek bir insan der ki, merasim ve müzik asla bırakılmamalıdır. Bir kimse müziği elde ederse kalbini düzeltir. Temiz, nazik, inançlı kalp kendiliğinden gelişir. Bunların kolayca gelişmesinden neşe meydana gelir. Neşe sükûneti yaratır... İnsan, müziğe sahip olmakla, kalbini ıslah eder. Merasimleri yapmakla kendini yetiştirir. Ciddi ve saygılı olur. Ciddi ve saygılı olduktan sonra, onur sahibi ve ağırbaşlı olur. Eğer kalbin içinde ahenk ve müzik olmazsa içe hile, yalancılık girer...” (Özerdim, 1945: 53, 54'ten aktaran Uslu, 2007: 812)

Bazı müzik türlerinde denge bozucu etkiler vardır. Bu da beyindeki insan algısı üzerinde doğrudan etkilidir; yani her müzik olumlu etki bırakmayabilir, olumsuz etkiler de bırakabilir ve durum böyle olunca ortaya farklı sonuçlar çıkabilir. Müziğin bu gücü, müzik yapanlar tarafından onlarca yıl önceden keşfedilmiştir. Uslu: “Müzik, bireyleri olumlu ya da olumsuz yönde etkilediği oranda, toplumu da etkileme özelliğine ve kapasitesine sahiptir. Müziğin bu yanının bilincinde olanlar, kendi görüşleri, düşünceleri kısaca amaçları doğrultusunda müzikten çoğunlukla en üst düzeyde yararlanmaya çalışmışlardır” der (Uslu, 2007: 812).

Özellikle rock müziği bu anlamda inceleyecek olursak karşımıza daha çarpıcı noktalar çıkmaktadır. Biology Letters dergisinde bir araştırma yayınlanmıştı. O araştırmaya göre, hayvanlar acı ya da sıkıntı çekince bağırırlar ve bu sesler diğer hayvanların dikkatini de çeker. Duygusal tepkimeler başlar ve bu tepkimeler diğer hayvanlar üzerinde yayılıp gider. Aradan binlerce yıllar geçti elektrogitar icat edildi ve onun sesi distorsiyona maruz kaldı ve sesi değiştirildi. Bu değişen sesler güçlüydü ancak anlamsız sesler haline geldi ve bu seslere maruz kalan insanlar, bu seslere odaklanıp kalıyor ve insanlar üzerinde bir korku, ürperti hissine neden oluyor. Jimi Hendrix'in Star Spangled şarkısı 1969 yılında Woodstock festivalinde çalmıştır, insanlar üzerinde soğuk düş etkisi yaratmıştır. Aynı şekilde ABD California Üniversitesinde yapılan bir araştırmaya göre anlamsız müzik ya da ahenksiz müzik

güçlü duyguları ortaya çıkarmaktadır. Yapılan araştırmalara göre bu duygular korku, endişe, üzüntü duyguları ile yakından bağlantılıdır, araştırmacılardan Greg Byrant: “Rock Müziğin neden insanlar bu kadar etkili olduğunu anlayabiliyoruz. İnsanların içindeki hayvanı ortaya çıkarıyor” demektedir. Gene ona göre: Bu sesi çıkaran hayvanlar, bilmemelerine rağmen sesin taşıdığı anlam hakkında sezgisel bilgiye sahiptir. Bu sesler modern insanların eğilimlerini ortaya çıkarttığı gibi, belli sesler insanların olumsuz duygulara kapılmasına neden oluyor. (<http://www.ntv.com.tr/arsiv/id/25358094/,2015>)

Demek ki rock müzik insanların algısı üzerinde olumlu ya da olumsuz etkilere sebep olurken aynı zamanda insanların beyinlerinin en ilkel dürtülerini harekete geçirmektedir. Aslında bu durum sadece rock müzik için geçerli değildir, bütün müzik türleri için de geçerli olabilir. Ancak yukarıda bahsedildiği gibi rock müziğin etkisi daha farklıdır. Bu noktada akademik anlamda bir müziğin olumsuz müzik sayılabilmesi için de bazı kriterlere sahip olması gerekir. Bu anlamda bu kriterler için tam anlamıyla kesin çizgiler çizmek zordur; ancak genele geçer akademik araştırmalara göre bu olumsuz müzik türüyle ilgili ciddi bilgilere ulaşılmıştır. Bu bilgilere göre:

1. O müzik türünün zararlı davranışlara yol açtığına yönelik (daha çok bu müziğin dinleyicisi olmayan çevreler tarafından) şiddetli eleştiriler oluşması (ahlaki panik)
2. Müziğin olumsuz etkilerine yönelik ileri sürülen eleştirilerin o müziğin dinleyicileri ya da icracılarının davranışları tarafından körüklenmesi
3. Medyada bu türe ilişkin abartılı haberlerin yer alması
4. O müzik türüne ilişkin verilerin taraflı yorumlanması

(Arnett, 1991; Gardstrom, 1999; North ve Hargreaves, 2006; 2008, Kubrin ve Weitzer, 2010 aktaran Şenel)

Ancak bu olumsuz müzik ya da akademik anlamda adlandırılan problemlili müzik yukarıda belirtilen maddelerin hepsine uymaktadır. Ancak bu durum sadece Heavy metal ile alakalı değildir. Aynı durum hiphop, arabesk tarzı müzikler için de geçerlidir. Ancak rock müziğin etkisinin diğerlerinden daha farklı ve derin sonuçlar doğurduğu açıktır. Yukarıda bahsedilen

diğer bir konu da insanların geçmiş çağlardaki ilkel dürtülerini herhalde rock müzik kadar diğer müzik türleri dürtememiştir. Çünkü rock müziğin en başlarda da belirttiğim gibi kendi içinde alt türlere dağılması da söz konusudur. Bunu şöyle de açıklayabiliriz. Rock müziği bir ağaç olarak düşünürsek onun dalları da onun alt tarzlarıdır. Ayrıca rock müziğin etkileri Arabesk ve HipHop tarzı müziklere göre daha şiddetli olmaktadır ve çok daha globaldir.

ABD’de Judas Priest isimli Heavy metal grubunun dinleyicisi olan 18-20 yaşlarındaki iki genç intihar teşebbüsünde bulunmuştur, ardından da bu gençlerin ailelerinin grubun kendisini ve kayıt firmasını dava etmelerine neden olmuştur. Bu davada etkili olan bir başka nokta ise grubun “Ölüm Diyarının Ötesinde” isimli parçasıdır İngilizcesi (Beyond The Realms Of Death) Aileler bu şarkıyı baş sorumlu olarak göstermiştir ve bu dava ABD’de oldukça ilgi görmüştür. Litman ve Farberow’a göre Heavy metal, Heavy rock ergenlerde ve gençlerde tehlikeli davranışlara yol açtığı bir göstergesidir (North ve Hargreaves 2008:143,aktaran, Şenel).

Bu gösterilen davranışlarla müzik türlerinin kendini ifade etme biçimi, bir kimlik edinme sembolleri haline geldiği anlaşılmaktadır. Heavy metalin sosyal kimlik ve sembolleri olan kendilerine has kıyafetleri, saldırgan ve değişik jestleri de konserlerinde sergiledikleri davranışlar bütünü olarak ifade edilir. (Crozier 1997: 73)

Sadece Heavy metal değil Amerikan Country müziği de benzer öğeleri işlemektedir. Country müzikte de görülebilen evlilik, alkol ve hayattaki başarısızlıklar gibi işlenen temalar ve empoze edilen şeyler açısından da bu müziğin intihara sürükleyici etkisi olduğu varsayımının ortaya atılmasına neden olmuştur ki bu durum kendi fanları tarafından da ifade edilmiştir. (Witchel 2010:116, aktaran, Şenel)

Olumsuz müzik peki tek başına bu olumsuz durumların sergilenmesinde etkili midir? Bu soru oldukça önemlidir. Cinsiyet, eğitimsizlik, işsizlik, uyuşturucu kullanımı heyecan arayışı içinde olmak, olumsuz aile ilişkileri, özgüven eksikliğini de bireysel anlamda düşünmek gerekmektedir ve müziğin kendisinin tek başına bunlara neden olduğunu söylemek de oldukça güçtür. Uyuşturucu kullananların müzik dinlemeden normal hayatlarında da uyuşturucu kullandıkları görülmüştür. Dolayısıyla müziğin uyuşturucunun sebebi olduğunu söylemek de doğru değildir. (North ve Hargreaves, 2008:182-183, aktaran, Şenel) Judas Priest dinleyicisi olan iki genç hayattan zevk almayan, psikolojik olarak da intihara meyilli tiplerdi.



Mahkemeye göre olumsuz müziğin insan algısı üzerinde tetikleyici etkisi olduğunu kabul etmekle birlikte bu kişilerin kendilerine zarar vermeye müsait tipler olduğunu hususunda görüş belirtmiştir. Bu intihar eden gençlerin alkol ve uyuşturucu kullandığı, aile içi sorunları olduğu, şiddete ve küçük suçlara yöneldikleri de ortaya çıkmıştır. (Witchel 2010:118-123, aktaran, Şenel)

Özellikle rock müziği icra edenlere ve onların yaptıkları müziklere bakınca ilk dönemlerdeki barışçıl havasını kaybetmiş, ardından farklı kimliklere bürünmüş olduğunu açık bir şekilde görüyoruz. Sadece müziğin kendisi değil, müziği icra edenler de farklı kimliklere büründüler. Toplumda olumsuz duygu ve düşünceler empoze eden müzik, sonunda ortaya dehşet sonuçlar doğurmuştur. Heavy metal dinleyicisinin üzerinde olumsuz müzik icra edildiği zaman, olumsuz etkiler yaptığı bilimsel olarak da görülmüştür; ancak bunu yapanlar, insanların ilkel dürtülerine bu müzik tarzının direkt etki ettiğini biliyorlardı. Bunu yapımcılar da biliyordu. O yüzden çok satmak, hızlı para kazanmak adına rock müziğin ahengini değiştirdiler ve ona farklı anlamlar yüklemeye başladılar. Ancak müziğin tek başına, bir insanı intihara sürüklemeye özelliği olmadığı ya da olumsuz davranışlar sergileme üzerinde de direkt etkisi olmadığı zaten akademik çalışmalarla açıklanmıştı. Evet, insan algısı ve dürtüler üzerinde inanılmaz etkisi vardır; ama olumsuz müzik tek başına bir etken değildir.

Heavy metal ve onun türevleri bugün hâlâ dinlenmektedir ve kitleleri peşinden sürüklemeye devam etmektedir. Olumsuz bir müzik ancak bir müzik eserinin olumsuz şeyleri empoze etmesiyle olabilir. Olumsuz heavy metal yapanlar olduğu gibi olumlu heavy metal, heavy rock yapanlar da vardır. Sonuç olarak rock müzik de bir bireysel tercihtir. Olumlu ve olumsuz yönlerini almak da bireyin kendi kararıyla mümkündür. Ancak olumsuz yönlerini benimsemenin ise ölümcül, ölümcül olmasa bile toplumsal olarak ciddi anlamlarda hem birey hem de toplumlar için son derece yıkıcı sonuçlar doğurduğu yadsınamaz bir gerçektir.

### **3.TÜRKİYE'DE ROCK MÜZİĞİN GELİŞİMİ VE TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM**

#### **3.1. 1960'lardan 1990'lara Türkiye'de Toplumsal Değişim**

1960'lar II. Dünya Savaşı sonrasında oluşan iki kutuplu bir sistemin belirlediği yıllardır. Bir yanda Sovyetler Birliği'nin başını çektiği Doğu bloğu, diğer yanda Amerika Birleşik

Devletleri'nin önderliğinde Batı bloğu vardır. Türkiye ise tercihini Batı bloğundan yana yapmıştır. Batı bloğundan yana tercihini kullanan Türkiye'de Batı müziği yavaş yavaş yer almaya başlamıştır. O dönemlerde rock müzik henüz emekleme aşamasındadır. Batı bloğuna girmesiyle birlikte siyaset adamları, silahlı kuvvet mensupları ve sivil vatandaşların da bu blokla iletişim kurması da dönemin popüler müziklerinin Türkiye'ye girmesi açısından çok önemlidir. Hatta çoğu siyaset bilimcilerinin dediği gibi bu bloğa dahil olabilmek için Kore'ye asker dahi gönderilmiştir ve Türkiye dünya siyasetinde kendine bir yer edinip kesin olarak Batı bloğunun bir parçası olmuştur.

Dönemin ekonomik verilerine bakmakta fayda vardır. Çünkü ekonomik gelişmeler kültür, sanat, teknoloji, siyasetle de yakından ilgilidir ve birbirinden bağımsız düşünülemez. Türkiye'de 9 adet 5 yıllık kalkınma planları hazırlanmış ve bunlar uygulamaya konulmuştur. 1960-1980 yılları arası Türkiye'nin ekonomi politikası ise ithal ikameci bir anlayışla yürütülmektedir. Toplam arz içerisinde ithalat payının düşürülerek yurt içi üretimin payını artırma anlayışına ithal ikameci politikalar denmektedir. Aynı zamanda üretilen yerli ürünler, ithal ürünlere karşı gümrük vergileriyle de korunuyordu. Ayrıca Döviz yasaklarının olduğu dönemlerdir bu dönemler. İthal ikameci anlayış içerisinde Türkiye hafif sanayi ile uğraşma yoluna yönelmiştir (Takım, 2011: 155).

Türkiye'nin genel ekonomik durumu böyledir. Siyasi hayatta ise 1950 yılında iktidara gelen Demokrat Parti vardır. Siyasi yapı kültürel yaşamın belirlenmesi açısından da önem taşımaktadır. Günay'a göre devletlerin kültürel yaşam bağlamında önemli görevleri vardır; müziğin de içinde bulunduğu sanat alanının belirleyen politikaları bunlar. (Günay, 2006: 39).

1960'lar Türkiye'sinin siyasi durumunu iç açıcı olarak görememekteyiz. 27 Mayıs 1960 tarihi Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk askeri darbesi olması açısından tarihe geçmiştir. Çünkü bu darbeye birlikte cumhuriyet tarihinde darbeler dönemi başlayacak ve bu durum kültürel, sanatsal, ekonomik ve teknolojik anlamda kısacası her anlamda ülkeyi derinden etkileyecek olaylar sürecine sokacaktır. Darbenin hemen ardından mevcut yönetim yok olur, askeri bir yönetim esası benimsenir, mevcut anayasa kalkar, başka bir anayasa hazırlanır ve iktidar sahipleri tutuklanır. Bu bakımdan bu darbeyi o zamanın kültür, sanat, ekonomi, teknoloji ve toplumsal yaşam anlamında da bağımsız düşünemeyiz o yüzden irdelenmesi gereken bir konudur.

Darbeye giden süreçte ise iktidar ile muhalefet ilişkileri aşırı şekilde gerilmişti. 1959 yılı bu gerilmenin doruk noktasını teşkil ediyordu. 7 Nisan 1959 tarihinde iktidar partisi Demokrat Parti (DP) meclis grubu bir bildiri yayımladı ve muhalefet partinin ülkedeki bütün yıkıcı grupların odak noktası haline geldiğini, halkı orduya ve iktidar partiye karşı ayaklanmaya teşvik ettiğini öne sürdü. Muhalefet partinin eylemlerinin araştırılması ve soruşturulması için bir önerge verdi, 18 Nisan'da önerge kabul edildi.

Buna göre tahkikat komisyonu kurulacak, muhalefetin ve basının eylemleri ve görüşleri soruşturulacaktı. Türkiye'de bu durum olağanüstü ses getirdi. Ankara ve İstanbul'da öğrenci eylemleri başlar, bu eylemlerde yaralananlar ve ölenler olur. Ardından Ankara ve İstanbul'da sıkıyönetim ilan edildi ancak olaylar durulmadı. Bütün bu eylemlerin sonunda ortaya çıkan siyasal ve sosyal krizlerin ardından 27 Mayıs 1960 günü Orgeneral Cemal Gürsel önderliğinde belli bir grup subay Ankara ve İstanbul'da stratejik yerleri ele geçirerek darbe yaptığını duyurdu. Bu darbe toplumsal hayatı kökünden değiştirecek bazı olayların da gelişmesine neden olan süreci başlatmıştır (Akıncı: 60-61)

1980 yılına kadar sürecek olan ithal ikameci ekonomik sistem ise aynen korunmaya devam eder, dolayısıyla şehirlerin etrafında fabrikalar kurulmaya başlanır, bu durum köyden kente göçü artırmıştır.

### **3.2. 1960-1990 Dönemi Rock Müziğin Gelişimi**

Müzik ise siyaset, ekonomi, teknoloji ile yakından bağlantılıdır. Müzik yaşanan dönemin siyasal, toplumsal, ekonomik olaylarını aktarmasıyla da o dönemin iyi bir taşıyıcısıdır. 1950'lerde ithalatın serbest bırakılması ile birlikte yabancı müzik de orijinal haliyle ülkemize girmeye başlamıştır ve tabii o sıralarda Türkiye Batı bloğunun bir parçası idi.

Bu noktada ise çok ciddi bir durum karşımıza çıkıyor. 1960'larda ikameci ekonomi politikaları uygulanmaya başlanmasıyla bu durum müziğe de yansyacaktı. Bu yansıma müzikte yabancı sözlerle şarkı yazma ya da bu parçaları Batı teknikleriyle yorumlama ve bu üretilen müziklerin bir Türk grubu ile söylenmesi şeklinde ortaya çıkar. Bütün bunlar ise müziğin gelişiminde olağanüstü bir birikimin oluşmasını sağlamıştır. Bu noktada Türkiye'de ilk elektrogitarın ortaya çıkması bakımından çok önemlidir.

Türkiye’de ilk elektrogitarın 1957 yılında Türkiye’ye gelen İtalyan Happy Boys isimli bir grupta görüldüğü söylenir. Birkaç ay için Türkiye’ye gelen bu grup 1960 yılına kadar ülkemizde kalmıştır. Ancak elektrogitarın Türk müzisyenler tarafından kullanılması 1950’li yılların ortalarına rastlamıştır. “Yaprak kasa” diye tabir edilen ve rockçuların çok sık kullandıkları “solid gövde” gitar ise 1959 yılında Atatürk’ün yatıyla gelmiştir (Erkal, 2013: 71).

Türkiye’de rock tarihinin başlaması açısından gene 1960’lar oldukça önemlidir. 1950’li yılların bitmesine yakın rock çağı da başlamıştır. 1956 yılında ABD deniz kuvvetlerine bağlı bir orkestra, İstanbul’da spor ve sergi sarayında bir konser vermiştir. Bu konserde rock’n’roll tarzında parçalar çalınmıştır ve büyük bir ilgi görmüştür. İsmet Sıral Orkestrası repertuarına bu tarz parçaları da ekleyerek 1957 yılında deniz harp okulunda kurulan bir öğrenci grubu Türkiyede Rock Çağının Başlamasına neden olmuştu (Erkal, 2013: 51).

Bütün bu ilklerin yaşandığı dönem, Türkiye rock müziği açısından çok önemlidir. Gene bu dönemde Erol Büyükburç kendisine ait bir beste olan Little Lucy isimli şarkıyı -Kadri Ünal da bu gruptadır- plak yapar ve kendine göre yorumlar. Odeon Plak firmasıyla yayınlanan bu plak 1961 yılında olağanüstü bir ilgi görür ve yabancı plak satışlarını yakalar.

İşte bu, Türkiye’de popüler Batı müziğinin Türk versiyonu olması açısından büyük bir başarı ve ilktir. Robert Koleji tarafından Türkiye’de rock’n’roll tarzında parçaları teşvik etmek için Boğaziçi Müzik Festivali düzenlenir. 1963 yılında ve ilk üç yıl birinciliği Erol Büyükburç almıştır. Erol Büyükburç ilk çalışmalarını rock’n’roll tarzında yapmıştır; ama sonraları Türkçe müzik yapmış ve rock’n’roll tarzını bu Türk müziklerine eklemeyi başarmıştır. Bu anlamda yaptığı ilk çalışma “Yine Bir Gülnihal” isimli parçasıdır, bu parça tamamen rock’n’roll izleri taşımaktadır.

17 Nisan - 5 Haziran arası 1961’de Anadolu turnesine çıkan Büyükburç bu türü Anadolu’ya tanıtan ilk rock’n’roll sanatçısıdır, Erol Büyükburç’un bu başarısının ardından teknolojik gelişmelerle birlikte üretimi daha kolay olan 45’lik plaklar çıkmıştır. 1962 yılında 45’lik plakta ilk Batı müziği tarzını ve rock’n’roll ezgileri taşıyan Twistin USA/The Jet adlı şarkı ile Barış Manço ve grubu Harmoniler yaparak başarıya ulaşır. 60’lı yıllarda Batı’nın bu popüler müziği bir başka tarzın doğmasını da sağlayacaktır. O da Anadolu rocktır. Ancak Anadolu

Rock adı halen etimolojide yer almamıştır. Bu tarzın en önemli özelliği ise Türk Halk Müziği yani türkü ile rock'n'rollun karışması ile ortaya çıkan bir müzik türü olmasıdır. Başta Barış Manço, Cem Karaca, Moğollar, Erkin Koray, Fikret Kızılok bu müziği icra eden ünlü müzisyenlerdir.

Anadolu rockın doğuşu ve ilk olması açısından 1960'lar çok önemlidir. Milli orkestranın solistliğini Tülay Gürman, Erol Büyükburç ve Tanju Okan üstlenmiştir 1964 yılında Yugoslavya'da bir festival düzenlenmiştir. Bu festival Balkan Melodileri Festivali'dir. İşte bu festivalde Tülay Gürman'ın söylediği "Burçak Tarlası-Mecnun'um Leyla'mı Gördüm" isimli parça büyük ses getirmiştir. Ardından piyasaya çıkan 45'lik bir plakla satış rekorları kırmıştır. İşte bu parçayla Anadolu pop/rock denen tarz doğmuş ve bu türün ilk hiti olmuştur. 1962-1965 yılları arası Anadolu pop/rockın ortaya çıkıp yavaş yavaş yayıldığı dönemlerdir.

1965 yılında Hürriyet gazetesi "Altın Mikrofon" yarışmasını başlatır. Yarışmaya başlangıçta 78 kişi başvurmuştur, jüri ise 119 kişiden oluşmaktaydı. Yarışma devam ederken bu sayılar değişmiş, 41 yarışmacı 80 jüri üyesi olmuştu. Yarışmanın çok ciddi bir şartı vardı. O şart: "Batı müziğinin zengin teknik ve şekillerinden faydalanılarak, yine Batı müziği aletleriyle çalınmak suretiyle Türk musikisine yeni bir yön vermek." Ülke çapında büyük ilgi görmüştür bu yarışma. Bu yarışmada birincileri, oylarla halk belirlerdi. Bu yarışmanın diğer bir özelliği ise gazete tarafından düzenlenecek olan turnede sanatçıların bütün Türkiye'yi dolaşabilecek olmasıdır. Bu yarışma Cem Karaca, Erkin Koray, Mavi Işıklar, Moğollar ve diğerlerini Türkiye'ye kazandırması açısından oldukça önemlidir.

Bu dönemler bir başka dikkat çekici nokta ise Cem Karaca'nın yaptığı 45'liklerdir. Bu 45'liklerle beraber yaptığı müzik "ulusal Türk müziği" şeklinde isimlendirilmiştir. Cem Karaca'nın burada esas gösterdiği başarı rock müziğini türkülerle harmanlamasıdır.

1960'ların sonuna doğru dünyada yayılan kitlesel hareketler Türkiye'yi de etkiler. Sosyal, ekonomik, kültürel anlamda Türkiye de etkilenmiştir. Tabii bu durum müziği de etkilemiştir. Türkiye'de yaygınlaşan bu rock/pop tarzındaki müzikler, iyice güçlenmeye başlamış ve bu plakları üreten müzisyenler şirketleşmeye, kendi içlerinde kamplaşmaya, mücadele etmeye ve siyasallaşmaya başlar.(Canbazoglu, 2009: 23-46-47-55-128)

Bu dönemlerde müzik yayıncılığında da ilkler yaşandı. Ankara’da “Melodi” adında bir dergi yayınlanır. O dönemlerde caz, rock’ın’roll türlerine ve bu türlerin yerli-yabancı sanatçı isimlerine yer veriliyordu. Genellikle de genç okuyucu kitlesine hitap edilmekteydi. Ortalama 10 sayı çıkararak bu derginin yazar kadrosunda ise Durul Gence, Erol Pekcan vardı. Durul Gence ismi dikkat çekicidir; çünkü o Türkiye’de ilk rock’n’roll yapan müzik topluluğu olan Deniz Harp Okulu Orkestrasının trampet şefliğini yürütmüştür. Burada müzik hayatına başlamıştır. 1961 yılında İstanbul’da yayımlanan dergi “popüler” kelimesini kullanmaya başlamıştı. Bu dergi dışında “Popüler Melodi” adıyla başka bir dergi ortaya çıkmıştı. Bu dergi 1962 yılına 25 sayı çıkarıldı. Kapak resminde ise Elvis Presley ve Erkin Koray vardı; ancak dikkat çeken bir başka nokta ise Erkin Koray’ın henüz plağının çıkmamış olmasıdır. O dönemlerde orkestracılık da ayrı bir noktadaydı ve orkestra müzisyenleri de bu dergide yer almıştı. Popüler Melodi dergisi rock müzik yayıncılığında Türkiye’de öncü olması anlamında önemlidir. (Erkal, 2013: 73)

1960’lar her anlamda önemlidir. O dönemlerde Doğu ve Batı bloğu bütün dünyayı etkileyen soğuk savaş dönemini yaşamış ve bu durum sadece askeri, teknolojik, bilimsel, ekonomik anlamda değil kültür, sanat, spor anlamında da olağanüstü bir çekişme yaratmıştır. Bu tarz çekişmeler Türkiye’yi de etkisi altına almıştı; çünkü Türkiye jeopolitik önemi nedeniyle Batı bloğunun tarafında vazgeçilemez önemli bir ortağı olmuştu, İşte böyle bir dönemde Türkiye’de yapılan rock’n’roll parçaları bu siyasal çekişmelerin birer yansıması idi. Türkiye’de o dönemlerde siyasal içerikli müzikler bu çekişmenin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştı.

Müzisyenler tarafından sözlerin içine sözlü mesajlar yerleştirilip müziğin etki gücü kullanılarak da insanları etkilemek kolay bir hale getirilebilir. Siyasal amaçlı müzik üretmenin nedeni bu durumla açıklanabilir, Ayrıca sözlü ve besteli bir şekilde oluşturulan bu tarz müzikler siyasal mesajları, sözsüz yani enstrümantal müziklere göre çok daha iyi iletir. Mesajı etkileyen diğer özellikler ise müziği icra eden kişinin yeteneği ve onun popülaritesidir. Siyasal içerikli mesajlar sadece rock yoluyla değil halk müziği, sanat müziği yoluyla da iletilebilir. Bu tarz müzik yapanlar “kültür elçileri” olarak adlandırılır ve onların grupları ile yabancı ülkelerde de sevilip sayılabilirler. Dolayısıyla geldikleri ülkenin siyasal kimliği anlamında da diğer ülkeler için mesaj taşıma niteliğinde olabilir. (Günay, 2006: 54)

Yukarıda anlatıldığı gibi siyasal içerikli müziklerin anlamları ve taşıdıkları mesajlar çok yönlü de olabilir. Günay'a göre "Müzik (sanat) halk içindir." önermesi siyasal amaçlıdır, "Sanat, sanat içindir" önermesi ise estetik amaçlıdır, denilebilir. (Günay, 2006: 55)

Soğuk savaşın kızıştığı ve tavan yaptığı bir dönemde Cem Karaca şarkılarının bazıları da siyasal içeriklidir. Bu da onun siyasal duruşunu gösteriyordu. 1967 yılında üçüncüsü düzenlenen Hürriyet Altın Mikrofon yarışmasında "Emrah" isimli şarkıyla Cem Karaca ve Mehmet Soyarslan liderliğindeki Apaşlar ikinci olmuştu. Bu yarışmayla gelen Emrah/Karacaoğlan 45'lik plağı rock müzik tarihine yeni bir ses getirmişti. Türk rock tarihinin büyük ustalarından olan Cem Karaca bu yarışmanın getirdiği popülariteyi iyi değerlendirdi ve 1967 yılında üç tane daha 45'lik çıkardı. 1969 yılında ise onun sol ideolojik duruşu da iyice belirginleşmeye başlamıştı. Apaşlar grubu içinde bu ideolojik tartışmalar alevlenmiş ve grubun gitaristi olan Mehmet Soyarslan ile aralarına soğuk rüzgârların girmesine neden olur. Çünkü Karaca daha çok siyasal içerikli müzikler yapmak ister; ama Soyarslan müziğe siyaseti karıştırmak istemez. Bu anlaşmazlık üzerine Karaca gruptan ayrılır ve Kardeşler grubuna geçer. Siyasal kimliğini sahnelerde daha fazla belli etmeye başlar. Aynı yıl Karaca prodüktör olarak da çalışmalarını sürdürür.(Erkal, 2013: 87)

Bu dönemlerde Türkiye'deki sağ-sol olayları iyice şiddetlenmişti ve öldürülen sol ideolojiye mensup bir genç için yazdığı "Parka" isimli parçası onun siyasi duruşunun net bir göstergesidir. Parçanın sözleri Cem Karaca'nın siyasal duruşunu net bir şekilde belli etmektedir aynı türde müzik yapan sanatçılardan böyle bir farkı vardır. Ayrıca 1 Mayıs parçası da siyasal içerikler taşımaktadır.

1960-1980'ler arası Türkiye'de müzikal gelişmeler bugüne gelen yolun temellerini atmıştır. Özellikle 1970'lerden sonrası Türkiye'nin ekonomik yapısı iyice bozulmaya başlamıştır ve bu dönemlerde bir de muhtıra yaşanmıştır. Siyasiler ise bu kötü gidişe karşı bir şey yapamamaktadırlar. Bütün bu olumsuz gidişat sanatçıların eserlerine de yansımıştır. 1970'lerin sonunda yaşanan ekonomik ve siyasi süreç 12 Eylül askeri darbesi ile yeni bir döneme girer.

70'lerden sonra arabesk ve 80'lere yaklaşırken pop müzik filizlenmeye başlayacaktır. Bu müzikler rock'n'rollun kısmen toplum üzerindeki etkisinin kırılmasına neden olmuştur. Bu dönemlerde köyden kente göçün etkisi ve oluşan yeni sosyolojik ve ekonomik yapısı da oldukça önemlidir; çünkü arabesk bu göçün etkisiyle filizlenip dallanmaya başlamıştır. 1960 askeri darbesi ile gelen bazı özgürlükçü durumlar işçi ve müzik sendikalarının önünü açmıştır. 1970'lere gelindiğinde bu durum yavaş yavaş değişmeye başlamıştır. 12 Eylül 1980 askeri darbesiyle birlikte Türkiye sosyal, ekonomik, kültürel anlamlarda çok ağır darbe almıştır.

Müzik ise içinde yaşanılan dönemi anlama açısından oldukça önemlidir. Türk rockının önemli isimlerinden olan Karaca'nın Parka şarkısı ve 1 Mayıs şarkısı o dönemlerin siyasal yapısını gayet güzel şekilde anlamamızı sağlamıştır. Karaca'nın diğer rock'n'roll icra eden müzisyenlerden farkı ise siyasal ideolojisini yaptığı müziklere çekinmeden yansıtabilmesidir. Karaca'nın bu siyasi içerikli parçaları o dönemin siyasal yapısını anlamamıza yardımcı olmaktadır. Müzik hayatın bir parçası ve o dönemin özelliklerini ayna gibi yansıttığı için bu tür siyasal içerikli parçaların incelenmesi gerekliydi. O dönemlerde sadece Karaca değil diğer sanatçılar da siyasi görüşlerini yansıtan parçalar yapmıştı. Bunlar sosyal ve siyasal içerikli müziklerdi. Müzik iletişimin bir diğer önemli bir parçası olarak oldukça önemlidir ve bireyler üzerinde etkilidir. Bu tarz müziksel içerikli mesajlar toplum üzerinde etkili olmuştur ve olmaya devam edecektir. 1960'lardaki bu rock'n'roll'un evrimi ve gelişmesi bu şekilde olmasaydı, 1980 darbesi ile her şey kesintiye uğramış olacaktı. Ama olağanüstü bir bilgi birikimi de vardı. 1990'larda Türkiye'de rock müziğin gelişimi 30 yıl geriden başlayacaktı, diyebiliriz.

### **3.3. 1990'lar İstanbul'u ve Rock Müzik**

1990'lar Türkiye için ciddi bir dönüşüm yılları olur. Bülend Ulusu hükümetinde ekonomiden sorumlu başbakan yardımcısı olan Turgut Özal 14 Temmuz 1982 tarihinde bu görevinden istifa eder ve 1983 yılında Anavatan Partisi'ni kurar. 1983 gerçekleştirilen genel seçimlerde milletvekili seçilerek başbakanlığa giden yolda ilk adımını atar ve kurduğu parti olan Anavatan partisi tek başına iktidar da olur. 1983 yılından 1989'a değin iktidarda kalır. 1989 yılında da cumhurbaşkanı seçilir.

Türkiye'nin o dönemlerdeki siyasal yapısı bu şekildedir; ancak burada bu siyasal yapının uyguladığı ekonomik politikalar oldukça önemlidir. Anavatan Partisi o dönemlerde liberal bir



ekonomik sistemi benimsemiştir. Devlet müdahalesini en aza indirerek liberal bir iktisadi büyüme modelini benimser (Eştürk, 2006: 78)

Ekonomik anlamda dışa açık büyümeyi ve Türk ekonomisini Dünya ekonomisi ile bütünleştirmeyi hedefler. Bu amaçla serbest kur politikası benimsenir. Bunun dışında en önemli değişiklik ithalat rejiminde yapılmıştır. Bunun en önemli göstergelerinden biri olarak da ithalatı serbest mallar listesi yerine yalnızca ithalatı izne bağlı ürünlerin listesi yayınlamaya başlamıştır. 1984 yılında 200 malın ithaline izin verilmediğini gösterir bir liste açıklanmıştır. Bunun yanında ithalat tarifileri de %20 dolayında düşürülmüştür (Çavdar 1992: 235,aktaran Eştürk)

Uygulanan liberal ekonomik politikalarla yabancı sermaye de Türkiye'ye gelmeye başlamıştır. Bu durum toplumdaki sosyal yaşantıyı da etkileyecektir. Dolayısıyla kültür, sanat, teknoloji kısacası toplumdaki her şey bu üretilen politikalardan etkilenmiş ve medya yeni bir dönüşüm içine girmiştir. Türkiye'de özel yayıncılık bu politikaların sonucunda ortaya çıkarak TRT tekeli kırılmıştır, bütün bunlar kültür, sanat dolayısıyla müziği de etkilemiştir.

Bu liberal ekonomik politikalar medya alanında özelleştirme ve ticarileştirmeyi de getirir. Turgut Özal'ın oğlu Ahmet Özal ve Cem Uzan 1989 Ağustos'unda Magic Box Şirketi'ni kurar ve Türkiye'nin ilk özel televizyon kanalı Star 1'in 1990 Ekim'inde yayına başlar (Adaklı, 2006: 180).

Türkiye'nin küresel piyasalarla bütünleşmesi medya alanında da yansımalarını bulur. Yabancı müzik kanalı olan MTV bu uygulanan politikalar nedeniyle Türk medyasına girer. Bu müzik kanalının rock müzikle birlikte diğer müzik türlerini de Türkiye ekranlarına taşıması ve o dönemlerde rock kültürünün görsel boyutlarda izleyici ile buluşması önemli bir gelişme olur. Ancak bu kanal sadece kablolu yayın yapan Türkiye'nin büyük şehirlerinde izlenebilmekteydi. Bu açılarından bakınca MTV yayıncılığı Türkiye'de ilk olması açısından önemlidir ve incelenmesi gerekir.

Türkiye'de MTV'nin yayına başlama serüveni MTV Avrupa sayesinde başladı. Bu yayın bir deneme yayınıydı. Bu kanal 160'tan fazla ülkede yayınlanmaktadır. MTV Türkiye'de yayına 1994 yılında başladı. Bir süre sonra 3984 sayılı kanun gereği yayına ara verilmek zorunda kalınmıştır. Ardından MTV Türkiye adı altından yeniden 1996 yılında yayına başlar.

Dünyanın en büyük yayımcı firmalarından olan Viacom büyüklük açısından ilk beştedir. Burada dikkat çekici bir başka nokta ise bu dışa açılımcı liberal politikalar sonunda yabancı sermayenin Türk yayıncılığı ile de ilgilenmeye başlamasıdır. O dönemlerde Viacom Ceo'su bu durumu şöyle özetler: “Türkiye ile birkaç yıldır sessizce ilgileniyorduk. Daha fazla sessiz kalmak istemedik. Multi-Channel Developers(MCD) ile lisans sözleşmesi imzaladık. Şimdi Türkiye’de kendi MTV kanalına kavuşuyor. Global bir şirket olarak yerel hareket ediyoruz. Türkiye MTV de lokal özellikler içeren bir kanal olacak.” Bu sözler durumu gayet güzel özetlemiştir. Yayına başlama süreci ise sinemada ve televizyon kanallarında gösterilen tanıtım filmlerinde yapılmıştır. MTV açısından ise ilk Müslüman yerel kanal olma özelliği taşımaktadır, bu tanıtım filmlerinde hard rock yapan ve dünyaca ünlü Kiss’in vokali Paul Stanley rakı içmiştir. Bir diğer ABD’li rock müzik yapan Marilyn Manson ise karpuz keserken rol almıştı. Şiddet, seks içeren bu tarz reklamlar ile MTV Türk izleyici kitlesi ile buluşmuştu. Kanal politikası gereği ise %90 yabancı, %10'luk yerli kota koyması idi. Bu kanalla birlikte dünyadaki rock müzik Türkiye’ye yerelleşecekti. MTV rock müzik ödüllerini almak ise ayrı bir ayrıcalıktı ve bu ödüller gene yerelleşen Türk izleyicisiyle buluşacaktı. (Yağcı, 2006: 210-212)

İşte bu dönemlerde yabancı kanalların Türkiye’ye girdiği gibi, yerli müzik kanalları da açılmaya başlamıştı. İstanbul, Ankara, İzmir gibi şehirler bütün bu gelişmelerin başını çeken şehirlerdi. Gene bu büyük şehirler Türkiye’nin siyasal ve ekonomik anlamda da önde gelen şehirleri idi. Bu sürece 1990’lı yıllarda Türkiye’de yaşanan politik gelişmeler sonucu köylerini terk etmek zorunda kalan insanlar da eklenince çok büyük boyutlu bir göç olgusu gündeme gelir.

Göç toplumsal yapının ve demografik yapının da değişmesini getirir. Bourdieu’ya göre zevk sosyal bir kategorizasyondur. Sınıfsal-sosyal statüleri ortaya çıkarır. Bu durum müzik için de geçerlidir. Küreselleşme sürecinin sonucu hayatımıza giren küresel simgesel ürünlerin yanı sıra Türkiye’nin büyük şehirlerine yönelik göçün yarattığı yerelleşmenin etkisi birlikte hissedilir. Bu durum, büyük sosyal dengelerin bozulması anlamına gelir. Şehir içinde ayrı bir köy-kent doğmasına neden olur. Bu noktada, Bourdieu’nun beğeni kavramına göz atmakta fayda vardır. Ona göre beğeni yargıların oluşumu toplumsal sınıf ve kültür arasındaki iletişimin sonucudur. Bu durumda toplumsal bir sınıfın kültürel varlığı kültür endüstrisinin estetik değerlerinden daha çok toplumsal, sınıfsal yapılarla ilintilidir. İşte bu ilintilik durumu “kalıtım” ve “uzaklık” ile alakalıdır. (Köse,2002: 275)

Toplumsal sınıflamaların ve estetik yargıların ve beğenilerin birbirlerinden farklı biçimde etkilerle şekillenen beğeni yargıları olduğunu söylemek mümkündür. Üst, orta sınıf ayrımı ve sınıflar ortasındaki diğer sınıflar yani gündelik yaşam biçimini belirleyen Habituslar vardır. Bu habituslar toplumsal sınıflar arası ayırt edici ve farklı pratiklerin üretilip, dağıtılıp servis edilmesi ilkelerinin vazgeçilmezidir. Örnek vermek gerekirse bir fabrikada çalışan işçinin yediği yemek ve yeme şekli ya da spor yapma biçimi ve diğer tüketim alışkanlıkları da patrandan farklı olacaktır. Bu ilkeler bayağı ile seçkin arasındaki farkı ortaya koymaktadır. İşte beğeni durumu bu ayrımların formatına bağlıdır; yani Habitus kavramının genişliği anlamında bireylerin normları, kuralları dâhil oldukları toplumsal grubun karakteristik adetlerini içselleştirme durumudur. (Clerc, 1997: 222, aktaran Köse)

Bütün bunlara bakacak olursak köyden kente göç ve oluşan yeni melez kültür ve onun getirdiği tercihler ile küresel simgesel ürünlerle taşınan Batılı değerler arasında çatışmalar olmuştur. Bu durum 1990'larda yükselmekte olan arabesk kültürü ve rock müzik arasında da çatışma olmasını getirir. Müzik tarzlarının tercihinde ve onun tüketilmesi durumu da bu sosyal gruplar için farklılık göstermektedir. Rock müzik tercihinde orta ve üst sınıf, arabesk müzik ise toplumun daha çok fakir kesimlerine hitap etmekteydi. Altay Öktem'e göre: "Kırsal kesimden büyük şehirlere göçle gelenler, köy ve kent kültürü arasında sıkışıyor. Beraberinde getirdikleri geleneksel bakış açıları ile köy yaşantısından modern kent yaşamına geçerken arabesk müzik onların sesi haline geliyor" (Öktem, aktaran Şahinsoy: 30)

Bu tarz arabesk müziğin Türkiye'de ilk olması açısından Orhan Gencebay ön plana çıkmaktadır. Orhan Gencebay'ın "Tanrım Beni Baştan Yarat" şarkı sözlerine baktığımızda karamsarlık ve çaresizlik durumları söz konusudur. Köyden kente göç eden insanlarda ve onların oluşturduğu sosyal sınıflar içinde de çaresizlik söz konusu olmuştur. İşte bu kültür tarzı şehrin yerleşik kültürü ile bir çeşit gerilime de neden olmuştur. Şahinsoy'un yaptığı araştırmalara göre bu durum 1990'larda hat safhadaydı. İstanbul'da yerel bir rock grubunda başçı olan M.F. ile yaptığı röportajda: "O dönemde uzun saçlarım ve küpelerim yüzünden birçok mahalle delikanlısının saldırısına uğradım. Yolda yürürken bana küfrediyorlardı ve 'Gencebay en iyisi, bizim müziğimiz buradayken niye yabancıların müziğini dinliyorsun?' diye bağıyorlardı. Çünkü onlara göre ben, uzun saçımla maço Türk delikanlısı imajımı zedeliliyordum" sözleri geçmektedir (aktaran Şahinsoy: 34).

Genellikle bu tarz çatışmalar toplumda vardı o dönemler için. Ancak ilerleyen dönemlerde, birkaç on yıl sonra, Türk rock müziği arabesk ile harmanlanıp ayrı bir tarz olarak karşımıza çıkacaktır. Çünkü Rock müzikte çok çeşitlilik söz konusudur, kendi içinde onlarca ayrı tarza ayrılmıştır.

1990'lar böyle iken bu sefer rock müziğin mekânlar vasıtasıyla da yayılma süreci başlamıştır. İstanbul'da Kemancı Rock Bar ve Sirena Rock Bar bu anlamda öncülerdendir. Galata Köprüsü'nün altında olan Kemancı Rock Bar köprü yanınca 1992 yılında Sıraselvilerde Ali Poyrazoğlu Tiyatrosu'nun altında Kemancı Rock Bar olarak yeniden açılır ve bu mekân zamanla popüler bir mekâna dönüşür. Böylelikle İstanbul'da rock cafe-bar patlamasının ilk kıvılcımını oluşturur. Ancak en başlarda da söylenildiği gibi rock müzik de kapitalizmin bir parçasıdır ve dolayısıyla bu mekânlarda kendi içlerinde farklı kalitelere göre ayrılan mekânlardır. Bu mekânların kategorizesi en alttan en üste doğru şu şekildedir:

<b>1.Tipteki Mekânlar</b>	<b>2.Tipteki Mekânlar</b>	<b>3.Tipteki Mekânlar</b>	<b>4.Tipteki Mekânlar</b>	<b>5.Tipteki Mekânlar</b>
Eski Kemancı	Flatline	Leman Kültür	Üst Kemancı	Rock House
Gitanes	Alt Kemancı	Perie Petite	Hayal Kahvesi	
Hassicktear	Mandala	Cine Cafe	Roxy	
Haydar	Caravan		Jazz Stop	
Sirene	Sis		Bilsak	
	Cazibe			
	Scream			

(Akay, İstanbul'da Rock Hayatı Sosyolojik Bir Bakış, s.33-35-36)

Rock müzikte özellikle 1990'lardaki rock barlarda 4.tipte olan Jazz Stop isimli mekan en pahallı mekânlardan biridir. En pahallı mekân ise 5. tipteki mekândır. O halde o dönemlerde Türk rock dinleyicisi tercihini jazz, bluesa doğru kullanırken elitleştiğini görmekteyiz. Kapitalizme uygun olarak rock bar çeşitleri oldukça fazladır ve İstanbul'da bu müzik türü bu barlar vasıtasıyla yayılıp gelişmiştir. Gene görülüyor ki bu tarz rock bar mekânlar İstanbul'da sadece belirli bölgelerde yaygınlaşmıştır. İstanbul'un her yerinde yayıldığını söyleyemeyiz.

En pahallı mekân olan Rock House Ortaköy’de, Hayal Kahvesi isimli rock bar ise Beyoğlu’ndadır. Gene o dönemlerde bu rock bar hayatının başlamasıyla bu tarz mekânlarda canlı rock müzikler yapılmaya başlanmıştı. Günümüzün ünlü rock müzik gruplarının da bu mekânların bazılarında çıktığını görüyoruz.

Rock barlarda müzik yapan müzisyenlerle bara eğlenmek için gidenler arasında genel olarak bir zevk tanımı olduğunu söyleyebiliriz. Tüketici olan dinleyicidir. Dinledikleri müzikle ise kendilerini gene tüketici grup olarak kimliklendirir. Erwin Goffman ise casinolar, yüzme havuzları, discolar vb. eğlence mekânlarını bireyin kendisi için yapıldığını hissettiren mekânlar olarak ve “hayal imalathaneleri” olarak tanımlar. (aktaran, Erol: 267) Buralarda kıskanmacı bir tüketim olgusu vardır, yani bu hayal imalathaneleri farklı toplumsal konumda olan insanları birbirleriyle rahatça bir arada olabildikleri ve kalabalıkta olduklarını hissettiren yerlerdir. (Aydoğan: 267 aktaran Erol) Bu durum Bourdieu’nun “tat” kavramı ile de yakından alakalıdır. Shuker: “Bir kültürde değer yargısı ve zevkin özenli/sert standartları üzerinde bir ısrar, ismi olan/ismi belli müzik gruplarından ziyade ticarileşmemiş, reklamı yapılmayan küçük müzik gruplarını tercih etmek; özel bir dil, radyo ve müzisyenlerin ticarileşmesine karşı derin bir gücenme durumu oluşturur. (Shuker 2001: 215 aktaran Erol s.268) Barda çalınan parçalar bu noktada oluşturulur, repertuarlar ise müzisyenlerin kendilerini ifade etme biçimi ve dinleyicilerin beklentilerine yanıt verecek şekilde yapılır ve bu tarz gruplar diğer gruplardan farklı olabilmek içinde kendilerine göre farklı stratejiler üretmektedir ( Erol, 2015: 267-268)

İstanbul rock bar hayatı ve rock müziğin bu mekânlar ile daha fazla yayılması darbe döneminden sonra oldukça önemlidir. O dönemlerde bu mekânlar vasıtasıyla ünlü olan rockçılara göz atmakta fayda vardır.

Bu mekânlar içinde Kemancı Rock Bar oldukça özel bir yere sahiptir. Günümüzde bilinen ünlü Türk rockçıları ilk sahne deneyimlerini orada yaşamıştır. Özlem Tekin, Şebnem Ferah ve Teoman bu isimlerdendir. Gene ünlü Türk rockçıları ve onlarla birlikte müzik yapan müzisyenler de buradan çıkmıştır. Bu rock barın üst katı Üst Kemancı, alt katı ise Alt Kemancı olarak isimlendirilmiştir. Alt Kemancı metal müzikte daha geleneksel müzik dinleyicisinin gittiği yer; Üst Kemancı ise yeni rock starlarının gittiği, müziklerini icra ettiği yer idi. Bu mekânda müzik yapanlardan Teoman Kemancı ile ilgili şöyle demektedir: “Kemancı’da 3-4 sene çaldım. Daha önce çaldığımız yerlerle karşılaştırıldığında cennet gibi

gelmişti bize. Kocaman, gerçek bir rock bar, gerçek bir sahne, gerçek bir ses sistemi... Kemancı'nın çok katkısı oldu bana. İstedığımız parçaları yüksek volümde, ancak rüyalarımızda gördüğümüz imkânlarla çalabiliyorduk. Kemancı'ya bugün baktığımda bir müzisyenin kendini geliştirebileceği, müşterilerin kendilerini samimi bir ortamda hissedebileceği bir yer görüyorum.” Sözlerinde kendisini bu mekânda geliştirdiğini görüyoruz. Gene Şebnem Ferah ise benzer sözler söylemektedir: “91-93 yılları arasında Kemancı'da sahneye çıktım. Kendimi geliştirebildiğim her yer bir okul benim için. Kemancı'da da uzun süre çaldım ve orada çok şey öğrendim. Kemancı'ya gittiğimde kendimi tamamen evimde hissediyorum.” (<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=-93366>)

1990'lar Türkiye'sinde pop müzik kültürü de oldukça revaçtadır. Darbe döneminden sonra İstanbul'da rock müziğin yeniden zirveye çıkması rock bar kültürünün gelişmesi, MTV'nin Türkiye piyasasına girmesi ve yerli müzik kanallarının açılması ile olmuştur. Ancak 1960'lı yıllarda ortaya konan rock müzik eserleri ve Anadolu rockın darbe dönemi ile kesintiye uğraması ardından bu 1990'lardaki sosyo-ekonomik dışı açılımcı politikalar ile yeniden zirveye çıkmıştır. Hiç şüphe yoktur ki 1960'lardaki o rock müzik temelleri oldukça önemlidir ve 1990'lar o temeller üzerine kurulmuştur. Rock barların yayılması ile de günümüz Türk rockçılarının doğmasına ve onların önlerinin açmasında oldukça önemli bir yeri vardır; çünkü bu tarz mekânlar genç yeteneklerin önünü açarak onları günümüze kadar taşımıştır.

1999 yılında Ortaköy'de işlenen Satanist cinayeti rock müziğe darbe vurmuştur ve özellikle İstanbul'da ve diğer büyük şehirlerde rockçı avı başlatılmıştır. Medyadaki bazı yalan haberler de bu olayı körüklemiştir. Saç uzatan her kişi potansiyel Satanist muamelesi görmüştür, medya da buna ön ayak olmuştur. Sonuç olarak ise 2000'li yılların başı rock müziğin diğer müzik türleri içinde gerilemesine neden olmuştur. Bu dönemlerde de elektronik tabanlı müzikler yükselişe geçmiştir.

2000'li yıllara doğru ise ve devamında yerli-yabancı müzik kanallarının yayılması ile rock müzik sadece büyük şehirlerde değil, diğer şehirlere de yayılmıştır. Bunda kasetin yerini CD'lerin alması, sonrasında MP3 teknolojisinin gelişmesi de oldukça önemlidir. Böylece yabancı rock müzik albümlerini sadece belli yerlerden değil, her yerden temin edebilmek mümkün hale gelmiştir. Gene 2000'li yıllarda ve sonrasında Türkiye'de rock müziğin yeniden zirveye çıkması yabancı büyük rock gruplarının yeni albümlerini piyasaya sürmeleri ve

onların albümlerinin yerli ve yabancı müzik kanalları ile Türk dinleyicisinin buluşması ile olmuştur.

Türkiye’de rock müzik orta ve elit kesimde dinleyici bulurken Avrupa ve Amerika’da alt kültürler arasında dinleyici kitlesi bulmuştur. Türk rock müziği özellikle 90’lı yıllardan itibaren yeniden yükselişe geçmiştir. 1990’lar rock müziğin 1960’lardaki popülerliğini tekrar kazandığı yıllar olmuştur ve 1960’lardaki gibi ilklerin yaşandığı yıllardır.

Çağlan Tekil ile birlikte “Pentagram”, “Kargo”, “Almora” gibi gruplar ve bu gruplarda müzik yapan müzisyenlerin düşünceleri rock müziğin Türkiye’de geldiği nokta ve nereye kadar gidebileceği hakkında bizlere ciddi ipuçları veriyor. Yapılan röportajlar Ortaköy satanist cinayetinde yapıldığı gibi medyanın Rock müzik yapanlar ve dinleyenlerle ilgili yaydığı olumsuz mesajlar Türkiye’de rock müziğin oldukça olumsuz bir imajı olmasını getirmiştir.

Yurt dışına açılabilen “Pentagram” ve “Almora” gibi grupların Rock müziğini kullanarak, ülkemizin tanıtımında oldukça etkili oldukları görülmektedir. Bu grupların albüm satışları ise yüz binlercedir, ancak bu iki grup dışında heavy metal ve gotik metal tarzında başka Türkiyeli gruplar da vardır; fakat yurt dışında çok fazla bilinilmemektedir. Elbette yurt dışına açılabilen farklı bir pazarlama ve ekonomik güçle doğru orantılı olan bir durumdur.

Bu açılarından bakacak olursak Türk Rock müziği Avrupa ve Amerika piyasalarına girmekte zorlanmaktadır. Bunun en önemli nedenlerinden birisi Türkiye’nin Batı’nın merkez ülkelerinden biri olmamasıdır. Siyasal ve ekonomik kararlar müzik üzerinde doğrudan etkilidir. Türkiye Rock müzik önemli ilerlemeler kaydetmiş ve ileriye dönük olarak da gelişen kitle iletişim araçları sayesinde de çok daha iyi noktalara doğru gidecektir.

## SONUÇ

Rock Müzik Caz ve Blues kökenli bir tür olarak ortaya çıkmaktadır. Caz ve Blues da Klasik Müzik ile bağlantılıdır. Kullanılan enstrümanlar, şarkı sözleri bağlamında karşılaştırma yapıldığında benzerlikler göze çarpmaktadır. Aşk, sevgi ya da toplumsal sorunlar Caz ve Blues'dan önce Klasik Müzikte de işlenmekteydi. Bu açılardan bakacak olursak Rock Müziğin kökenlerinin aslında sanıldığı gibi sadece Caz ve Blues ile alakalı olmadığını anlamak mümkündür. Her müzik türü kendinden bir önce gelen diğer müzik türü ile bağlantılıdır ve farklı evrimler geçirerek günümüze kadar gelmiştir. Rock Müzik ise kendi içinde çok daha farklı tarzlara bu evrimin sonucunda bölünmektedir.

Müziğin sanayileşme sürecinin sonunda alınıp satılabilen metalar haline gelmesi hem üretim hem de izleyici boyutunda önemli değişiklikler yapmıştır. Gelişen teknoloji de Rock Müziğin gelişim sürecini etkilemiştir. Müzik bir iletişim aracı olarak insan bilinci üzerinde etkiye bulunmakta, istenilen ve empoze edilmek istenenler müzik vasıtasıyla beyinlere empoze edilmektedir. Kültür endüstrisinin ürettiği metaları tüketen bireyler popüler kültürün etkisi altında hem iyi birer tüketici olmakta hem de sisteme biat etmektedirler.

Türkiye'de Rock müziğin gelişim sürecine baktığımızda Anadolu Rock adında başka bir türe büründüğünü görüyoruz. Rock müzik Türkiye'ye girerken Batı dünyasından farklı bir yol izlemiştir. Rock müziğin esas olarak kentli kesimler arasında yaygınlaşması bu müzik tarzının ekonomik ve teknolojik gelişimlerle yakın ilgisini de ortaya koymaktadır. ABD'de ilk çıktığında genellikle alt kültür tarafından bir müzik türü olan Rock müzik Türkiye'de orta ve üst sınıf tarafından tercih edilmiştir. Toplumsal gelişme sürecine bağlı olarak Türkiye'de rock müzik farklı evrelerden geçmiş, kimi zaman marjinalleşmiştir. Ancak her zaman kültürel etkisini sürdürmüştür.



## Ekler

Türkiye’de rock müzik Ortaköy satanist cinayetinden sonra oldukça kötü bir döneme girmişti. Bu dönemde her rockçı potansiyel satanist muamelesi görüyordu. Bunda medyanın da etkisi büyüktü. Medya bazı yalan yanlış haberler ile bu durumu çarpıtıp daha fazla tetikleme gayesi içindeydi. Bu bölümde Türk rock müziğinin Türkiye’deki durumunu incelerken Türk rock müziği Avrupa, Amerika ve Uzak Doğu’da ne kadar tanındığını ve ne kadar dışa açılabilirdiğini Türk rock müziğinin önemli temsilcilerinin ağzından inceleyeceğiz.

Çağlan Tekil, Türk rock müziğinin gelişmesinde oldukça katkıda bulunmuş bir isimdir. Kendisi halen Blue Jean dergisinde yazı işleri müdürü olup ayrıca özel bir radyoda yıllarca rock müzik DJ’liği olarak görev almıştır. Özellikle 1990’lı yıllarda internet ve CD teknolojisi yok gibi bir şeydi. CD’lerin yerini halen kasetlerin aldığı bir dönemde Laneth isimli Türk rock dergisi Türkiye’de heavy metal dinleyenler için oldukça önemli bir yol gösterici olmuştur. Çünkü bu dergide yabancı rock gruplarının tanıtımları yapılırken pek çok Türk rock grubunun da Türkiye’de tanıtılmasına yardımcı olmuştur ve bu derginin sadece bin adet basılan özel koleksiyonu için kendisi neler düşünüyor?

**Laneth’in koleksiyon sayısını çıkarma fikri kimden geldi?**  
Altıkkırkbeş Yayıncılık’tan Şenol Erdoğan ve Murat Arslan’ın fikriydi, açıkçası benim kafamda hiç böyle bir düşünce olmamıştı. Bu fikirle geldiklerinde heyecanlandım.

**Laneth’in ilk sayısı otuz beş adet basılmış; son sayısı ise üç bin. O yıllarda çıg gibi büyüyen bir okur kitleniz vardı. Bu durum sizi şaşırtmış mıydı?**  
Çok şaşırtıcıydı; çünkü herhangi bir dağıtım şirketiyle anlaşmalı değildik. İlk sayımız İstanbul’da sadece bir müzik dükkanında satılıyordu, sonra başka müzik dükkanlarına da dergi bırakmaya başladık. Son sayılarda Türkiye genelinde sadece 10-15 satış noktamız vardı, buna rağmen bu satış rakamına ulaşabildik.

**2000’li yıllarda bir kez daha çıktı dergi; ama beş sayı sonra bitti. Neden devam etmediniz?**

2000’li yıllardaki dönüş, içimizdeki yazma ve paylaşma isteğine karşı koyamamamızla ilgiliydi. Her sayı fotokopi olarak çıktı ve sadece yüzer adet çoğaltıldı. Ama kendi çabamızla

düzenli bir dergi çıkarmak yoğun iş hayatıyla beraber uzun süre yürüyemezdi, nitekim yürümedi de, bitirmek zorunda kaldık.

**Laneth'te çok önemli isimler yazıyordu. Bu isimler halen faal olarak gazetecilik yapıyor.**

**Biraz o isimlerden bahsedebilir misiniz?**

Müzik yazmaktan hoşlanan insanlardık. Bazılarımız bunu bir yandan profesyonel olarak da sürdürüyordu. Şimdilerde Laneth yazarlarından Maruz Müşkül Hürriyet'te köşe yazarı, Zarife Öztürk Çitlembik Yayınları'nın sahibi, Süreyya İzgi i-motoring.com sitesinin sahibi, Aysın Önen profesyonel çevirmen, Özlem Kumrular çok satan kitapların yazarı, aynı zamanda Bahçeşehir Üniversitesinde öğretim görevlisi.

**Laneth'in koleksiyon sayısında neden hiç yeni yazı yok?**

Hepsi eski sayılardan seçme yazılar. Laneth uzun yıllardır sahaflarda bile zor bulunuyordu, biz de yeni nesile bu birikimi aktarmak istedik. İçinde Athena'nın heavy metal yaptığı, Şebnem Ferah'ın Volvox, Ogün Sanlısoy'un Pentagram üyesi olduğu dönemlerden röportajlar var. Yeni nesle ilginç geleceğini düşünüyorum.

<http://www.aksam.com.tr/pazar/laneth-geri-dondu--150806h/haber-150806>

Ayrıca özel bir dergi tarafından kendisi ile yapılan bir röportajda ise kendisinin rock kültürüne bir başka açıdan yaklaştığını görüyoruz. Bakalım kendisi neler söylemiş?

Çalıntı: Bu metalciler denilen cemaat bir yandan üstünü başını yırtıyor, saçlarını uzatıp metal aksam kuşanıyorlar. Yani genel olarak asi ya da karşı bir imaj çiziyorlar. Ama bir yandan da “Böyle görüldüğümüze bakmayın, hepimiz iyi çocuklarız aslında.” deyip milliyetçi olduklarından, devletlerini sevdiklerinden bahsedip kendi çizdikleri imajı yalanlıyorlar. Tuhaf değil mi?

Çağlan Tekil: Herkes bireydir. Bunu bütün metalcilere mal etmemek lazım. Mesela ben, yanlış anlaşılmasın ama milliyetçiyim. Bozkurt falan takanlardan değilim; ama İstiklal Marşı'nın ayakta dinlenilmesinden yanayım.

Çalıntı: Yani buradan, damarlarında asil Türk kanı olduğuna inandığını çıkarabilir miyiz?

Çağlan Tekil: Evet.

Çalıntı: Bir yandan underground kültürü yayma ya da uygulamaya çalışıp, bir yandan da aile çocukluğunu oynayıp ben milliyetçiyim, demek biraz tuhaf değil mi?

Çağlan Tekil: Evet, bana da tuhaf geliyor; ama yaşam böyle.

Çalıntı: Devleti seviyor musun?

Çağlan Tekil: Hayır.

Çalıntı: Devlete karşısın; ama marş, bayrak, milliyet duygusu gibi şeyler devlet mekanizmasının en önemli parçaları. Bu bir çelişki değil mi?

Çağlan Tekil: Çelişki aslında; ama ne yapabiliyorum. Mutlaka bir taraf ağır basıyor. İkisine de aynı sevgiyi duymuyorum... (Altan Öktem, Şeytan Aletleri, s. 50-51)

Çağlan Tekil, 90'lı yıllarda hem çıkardığı Türk rock dinleyicisi için mükemmel bir kaynak, aynı zamanda ilk heavy metal dergisi olan Laneth ve ciddi bir radyo kanalında rock müzik DJ'liği yapması açısından Türk rock müziğine olan katkılarından dolayı Türk rock müziği üzerinde yaptığı değerlendirmeler önemlidir.

Pentagram grubu, Türk heavy metal müziğinin uluslararası alanda tanıtılması açısından oldukça önemlidir. Ayrıca yurtdışında bilinen ender Türk rock gruplarından biridir. Bu grubun Türk heavy metaline kattığı ilkler de vardır. 90'lı yıllarda Pentagram isimli albümleri İngilizce sözlü ilk Türk heavy metal albümüdür. Ayrıca 1997 yılında Anatolia isimli albümleri de ilk Türk heavy metal albümü olmasından dolayı da ilktir. Şimdi ise bu grubun kendisini nasıl değerlendirdiğini ve Türk rock müziği üzerine düşüncelerine bakalım.

Durukan, Erkal: "Popçular Dışarı" albümü dördüncü güç olan basına ithaf edilmişti. Heavy metal piyasasının bu güç tarafından en yakın şekilde takip edilen topluluğusunuz. Şu sıralar dördüncü güçle aranız nasıl?

Pentagram: Anatolia adlı albümümüzün büyük bir firma tarafından çıkması, boyalı basının ilgisini bize yöneltmesine sebep oldu. Birkaç yayın organı dışında, bize gösterilen bu ilgi daha

çok magazin boyutunda gelişti. “Hangisi kimle çıkıyor, saçları nasılmış” gibi... Bizim yurtdışında konserlerimiz oldu, albümlerimiz çıktı. İsterdik ki bunlar öne çıksın.

Durukan, Erkal: Son albümde Anadolu uygarlığını, bu topraklar üzerinde olan kavgalarını irdelediniz. Ayrıca genelden özele inerek, bireyin mutluluğunu ve mutsuzluğunu da işlemişsiniz şarkılarda. Bundan sonraki albüm yine bir tema üzerine kurulmuş olarak mı çıkacak karşımıza?

Pentagram: Öncelikle daha önce bu albüm hakkında soru soranlar böyle bir betimleme yapmamıştı. Sevindik. Yeni temaya gelince, bu beş parçalık EP’yi hazırlama fikrini motivasyonunu, bir süre önce medyada yer alan satanizm senaryoları ardından aldık. Bu çalışma o gelişmelere karşı bir yanıt olarak da kabul edilebilir.

Durukan, Erkal: Önceleri İngilizce yazıp söylüyordunuz. “Anatolia” albümü ise hem Türkçe sözlü hem de Anadolu’yu konu alan bir çalışma. Üstelik bu albüm yurtdışında da ses getirdi.

Pentagram: Kurulduğumuz andan beri, arayışlarımız hep bu yönde oldu. Bir yandan kendi tarzımızı oluşturmaya çalışırken, bir yandan da kendi kültürümüzden olan şeyleri çalışmalarımızda kullanmaya başladık. Örneğin, ilk albümümüzde yer alan oryantal bölümler ve ikinci bölümde yer alan Mehter Marşı bölümü gibi. Tüm bunlardan sonra kısmet “Anatolia”daymış. Her canlının doğumundan ölüme kadar geçirdiği evreler vardır. Önce kendini, sonra çevresini tanır. Yani önce başını gökyüzüne kaldırıp evreni algılamaya başlaması, sonrasında kendine ait dünya görüşünü oluşturması gibi... İşte Pentagram o evrelerden geçti. Daha önceki albümlerde kendisine bakarken Anatolia ile etrafına bakmaya başladı.

Durukan, Erkal: Size sormak istemediğim ama sormadan da duramayacağım bir soru. Ortaköy cinayeti ardından, kimi çevreler suçlu veya suçsuz birçok kişiyi zan altında bıraktı, bundan siz de payınızı aldınız. Ama çıkıp da bu konu hakkında herhangi bir görüş bildirmediniz. Söyleyecek sözünüz olmalıydı aslında.

Pentagram: “Siyaset Meydanı” ve “Teke Tek” konuya doğru açıdan baktı. Fakat sabaha karşı yayınlanan bu programlar, medyanın genel olarak yansıttığı o olumsuz yaklaşımı yok edemedi. O yüzden herhangi bir açıklama yapmak istemedik. On iki yıldır yaşama dair

hislerimizi müzik yoluyla ifade ettik. Yine öyle yapacağız. Sonuçta hitap ettiğimiz kitle medya kuruluşları değil. Kendi aramızda bulduğumuz en önemli nokta insanların istediği müziği dinlemekte ve istediği ulu manituya inanmakta özgürdür. Yasalar çiğnenmediği sürece, şeytana tapmanın, müzik dinlemenin engellenemeyeceğini biliyoruz. Biz şeytana tapmıyoruz, tapanlarla da bir sorunumuz yok. Kimsenin de onlardan korkması gerekmiyor.

Durukan, Erkal: Agit zirvesi nedeniyle yedincisi sunulan, Lirik Tarih Gösterisi'ne katılan ilk heavy metal topluluğu oldunuz. Bu organizasyona nasıl katıldınız? Teklif aldığınızda tereddütleriniz oldu mu?

Pentagram: Türkiye enteresan bir ülke. Birkaç hafta önce hakkımızda neler düşünüldüğüne bakınca insan ister istemez şaşırıyor. Sonra bir bakıyorsun, elimizde gitarla devleti temsil ediyoruz. Bir heavy metal topluluğunun elli kadar devlet yöneticisinin karşısına çıkıp çalması her ülkede görülecek şey değil. Bu organizasyona katılmamız ise o etkinliğin sanat yönetmeni Ali Taygun'un ekibinden olan kişilerin bizi aramasıyla gerçekleşti. En önemli problemimiz Hakan'ın asker olmasıydı. Ona da bu etkinliğe katılması için özel izin verildi. AGİT'in genel içeriğini, bizim orada yer almamız konusunu hiç yorumlamadık. Çıktık, çaldık ve çok eğlendik. Karşımızdaki dinleyicinin Clinton ya da on altı yaşında bir öğrenci olması bizim için hiç fark etmez. Sözümüz insan olan herkese.

Durukan, Erkal: Bülent Ortaçgil için saygı albümü hazırlıkları vardı. Albümde yer alacak isimler arasında Pentagram da yer alıyor. Bu çalışma ne durumda?

Pentagram: Biz ortak çalışmadan vazgeçtik. Aslında bu çalışma için, bir araya gelen o isimler bize çok cazip gelmemişti. Bülent Ortaçgil'in çizgisi çok farklı. Bizim düşündüklerimizle, onun çizgisi istediğimiz gibi birleşmedi. Zorlama birşey yapmaktansa, hiç yapmamak daha iyi olur diye düşündük. Bunun aksi ustaya saygısızlık olurdu.

Durukan, Erkal: Yeni bir albüm hazırlığı içerisindeyiz. Diğerlerinden farklı mı?

Pentagram: Yaptığımız hiçbir albüm, bir öncekinin altında "den den" işareti koymuş gibi değildir. Yeni bir takım denemeler bu albümde olacaktır. Stüdyo çalışmalarını henüz tamamlamadık. Yenilikler nasıl ve ne şekilde olur, şu anda bir şey söylemek zor. Daha doğrusu bu kendi kendini var edecek bir durum.

(Güven Erkin Erkal, Deniz Durukan, Türk Rock, 2000)

90'lı yıllara damgasını vuran bir diğer Rock grubu ise Kargo'dur. Bu grup Türk rock müziğinin gelişmesine katkıda bulunan diğer bir gruptur. Özellikle alaturka rock denemesini o yıllarda ilk defa ülkemizde denemiş; fakat bu tarz başarılı olamamıştır. Buna paralel olarak çektikleri bir klip ise TRT tarafından yasaklanmıştır. Bu grup sınırları aşamamış ve Türkiye dışına açılmamıştır. Mehmet Şenol Şişli'nin yazdığı lirikler grubun Türkiye'de hızla yükselmesini sağlamıştır; ancak onun gruptan ayrılması ile birlikte grup duraklama dönemine girmiş ve ilerleyen zamanlarda ise dağılmıştır. Bakalım onlar Türk rock müziği üzerine neler söylemişler?

Durukan: Önceki albümlerinizin adları bir yargı bildiriyordu, hayatın aşkın trajedisi vardı albüm adlarında. Sen Bir Meleksin'de ise tanımlama söz konusu. Sıkıntı yok, aradığınızı bulmuş gibisiniz. Aradığınızı da bir melekmış demek...

Koray: Aradığımı bulmuş demeyelim ona. Aradığımı bulamamış; ama aradığının da bir melek olduğunu anlamış diyelim. Zaten bulmuş olsaydık şu anda burada oturmazdık.

Durukan: Yarına Ne Kaldı, Sevmek Zor ve dördüncü albümünüz Sen Bir Meleksin aşka, sevgiye dair. Üçüncü albüm Yalnızlık Mevsimi'nde ise 1990 sonrası yaşanan kültür karmaşası, bireysel yalnızlıklar, umutsuzluklar ve bunun topluma yansımaları işlenmiş. Neden son albümünüzde çita biraz düştü? Başka bir deyişle neden bu kadar light?

Selim: Konsept bir albüm yapmak her zaman mümkün değil. Daha doğrusu, sürekli yapılacak bir şey değil. Bir dönemimiz öyle geçti. Yaptığımız, o dönemimizi en iyi şekilde yansıtıyor aslında. Sonraki aşamada böyle bir çabaya girmedik. Zaten bu albümü daha light yapmak istiyorduk. Bunun için de bir prodüktörle çalıştık. Prodüktörümüz albümün nasıl olacağı konusunda müzikal bir düzenleme yaptı ve albüm oluşturdu.

Koray: Yalnızlık Mevsimi gibi bir albüm yapmak için bayağı uğraşmamız gerekecekti. Yaptığımız albüm bulunduğunuz durumla, duygusal modunuzla alakalı. Yalnızlık Mevsimi'ni yaparken problemlerimiz vardı. Selim'in söylediklerinin yanı sıra bunun da etkisi oldu.

Durukan: Sabah Şekerleri gibi magazin ağırlıklı programlarda yer aldınız. Reklam doğru kullanıldığında gerekli olabilir. Peki yemek tariflerinin ya da mutfak robotlarının tanıtımının yapıldığı bir yerde kendinizi ne kadar yansıtabildiniz?

Koray: Bu piyasada bir döngü var. Türü ne olursa olsun popüler müzik yaptığın zaman plak şirketinin senden talepleri oluyor, bunlara uymak zorundasın. Bu kurala uymazsan şirket senden soğuyor, yaptığın işi yeterince tanıtamıyorsun. Orda bile seni görmek isteyen insanlar, hayranların oluyor. Bunların hepsinin karşımı sonucu, bu tür programlara çıkmak durumunda kalıyoruz.

Durukan: Nicelik mi, nitelik mi? Dinleyici kitlesiyle beraber, yapılan işin de değerini yitirmemesi gerekiyor. O tip programlarda sizin kitlenizin olmama ihtimali yüksek.

Koray: Öyle olduğunu sanmıyorum. Çünkü çok temiz bir dinleyici var orada.

Selim: Bizim şirketimizin fiks bir tanıtım programı var. Ona uymak zorundayız. Zaten biz de geniş kitlelere ulaşmak isteyen bir grubuz.

Koray: Biz bu tür programlarda kontrolü elimizde tutuyorduk. Bu kez onu yapamadık. Çünkü bir saatlik programda yarım saat reklam vardı.

Selim: Ciddiye alınacak programlar değil, biliyoruz. Bilerek gittik.

Koray: Gitmek istemediğimiz programlar da var. Bunu şirkete söylüyoruz. Huysuz Virgin, Şahane Pazar gibi... Sabah programlarını da atarsak geriye bir şey kalmıyor.

Durukan: O zaman siz yeterince özgür değilsiniz. Şarkı sözlerinize de şirketin müdahalesi oluyor mu?

Serkan: Burada biz hakimiz. Daha doğrusu hiç karışmadılar.

Durukan: Bir önceki albümünüz Yalnızlık Mevsimi'ndeki Arabik Fahişe adlı parçada alaturka rock denenmiş. Son albümünüzdeki Renklerin İçinde ve Ayrılık şarkısında da alaturka rock yapılmış. Son derece de başarılı.

Koray: Arabik Fahişe'deki bir koku, bir renk desek daha doğru olur. Son albümdekinini Rıza Erekli'ye mal etmemiz lazım. Prodüktör olarak böyle bir şeyi uygun gördü.

Selim: Albümün tamamında bunu yapmak mümkün değil. Onu taşıyacak parça var, taşımayacak parça var.

Koray: Arabik Fahişe grubun ortak uygulamasıydı. Bu albümde ise üç şarkıda keman kullanıldı. (Gerçi bir tanesinde keman çok belirgin değil.) Bunlar da Rıza Erekli'nin senteziydi.

Durukan: Daha önceki albümlerde vokal, müziğin gerisinde kalıyordu. Bu albümde vokal daha ön planda.

Koray: Vokal kayıtlarında çok ince eleyip sık dokuduk. Teknik anlamda da farklılıklar yaptık. Bunlar tamamen Rıza Erekli'den kaynaklandı. Prodüktörle çalışmanın faydaları, dünya müziğini takip ettiğimiz için onlara yakın müzik yapıyorduk. Orda vokal hep müziğin altında kalır, bizdeki kadar yüzeyde değildir.

Durukan: Bu albümde klasik akustik gitar ön plana çıkmış. Ayrıca Renklerin İçinde etkileyici bir parça. Hem çok sıcak, hem de naif.

Selim: Evet, çok radyoluk bir albüm oldu. Ayrıca ligiht ve net. Bizim istediğimiz de buydu. Renklerin İçinde de gerçekten bir saflık var. Zaten herkesin cenneti kendine göre.

(Deniz Durukan, İyiler Siyah Giyer, 2000'li Yıllarda Rock, s. 28-29-30-31)

Türk rock müziğini ise yurtdışında temsil eden bir grup olan Almora'nın senfonik ve gotik bir tarzı vardır. Bu grup Türkiye'de rock müziği temsil eden ilk gruptur. Almora grubu ise Meksika ve Japonya'da oldukça popülerdir ve özellikle de Japonya'da ciddi fanları bulunmaktadır. Bakalım onlar Türk rock müziği için neler düşünüyorlar.

Dinleyici kitlesini her geçen gün genişleten çok sesli rock topluluğu Almora "Kıyamet Senfonisi" isimli albümüyle müzik yolculuğunda yeni bir rotaya dümen kırıyor. Ogün



Sanlısoy'un bir şarkıda vokal yaptığı albüm hakkında grubun şarkı yazarı, gitaristi ve beyni Soner Canözer'le konuştuk.

Albümde distortionlu elektrogitar sesinin önceki albümlere nazaran geri planda olduğu fark ediliyor. Bu yönde giderken eski fanlarının tepkilerinden çekindin mi?

Canözer: Almora dinleyicisi genel müzik kültürü yüksek olan bir kitle. Buna bağlı olarak Almora dinleyicileri en fazla, içeriğe, melodilere, sözler ve duydukları şeyden ne hissettiklerine bakıyorlar. Hissettikleri şey Almora tadıysa teknik detaylara takılmıyorlar. Onlar iyi müzik dinliyorlar ve iyi müziğe değer veriyorlar. Sadece kulakları ile değil kalpleri ile de dinliyorlar ve içselleştiriyorlar yazdığım şarkıları. Bir müzisyenin en çok isteyeceği şey de budur zaten.

Albümün soundunu nasıl açıklıyorsun, mesela basın bülteninde "İlk Türkçe Gotik Rock Albümü" olarak tanımlanıyor...

Canözer: Gotik temalar, sadece müzikal olarak değil, sözler anlamında da öne çıkıyor bu albümde. Bir de Almora ilk albümden bu yana müziğinde birçok farklı elementi kullanıyor. Türkiye'de ve yurt dışında birçok kaynaktan, Almora senfonik olduğu kadar gotik kategorisi içerisinde de tanımlanıyor ilk albümden beri. Bu albümde diğer albümlere nazaran müziğimin gotik tarafı daha fazla öne çıkıyor. Sözlerin tamamının Türkçe olması nedeni ile de Kıyamet Senfonisi "İlk Türkçe Gotik Albüm" sıfatını kazanıyor doğal olarak.

Ama gotik rock deyince bu türü tanımlayan Fields of the Nephilim, Sisters of Mercy, The Mission gibi gruplar akla geliyor. Şarkı sözü ve müzik olarak Almora'nın bu gruplarla benzeştiğini düşünüyor musun? Bu açıdan bakarsak "İlk Türkçe Gotik Albüm" demek biraz iddialı olmuyor mu?

Canözer: İddialı olmak iyidir, başarıya giden yolda motivasyonu artırır. Aslında her müzisyen insanlarla paylaştığı üretiminde iddialı olmak durumundadır. Aksi takdirde eserini neden insanlarla paylaşsın?

Gotik anlayış müzikten edebiyata, mimariden resme kadar birçok farklı sanat dalında birbirinden farklı birçok örneği barındırdığından, gotik akımını birkaç örnekle -özellikle de sanayi devriminden sonra oluşmuş müzikal akımlarla- sınırlandırmayı doğru bulmuyorum.

Buna bağlı olarak bir sanatsal akımı tanımlarken mutlaka şuna benzemeli diye bir kural da yok. Ayrıca bu tanımlama bir iddiayı değil, bir gerçeği ve dolayısıyla bir ilki yansıtıyor. Dinleyicinin albüme gösterdiği ilgi ve olumlu yorumlar da bunun bir kanıtı. Ama bunun yanında genel anlamda ülkemizde gotik öğeleri kullanan ilk çalışmayı yapan kimdir dersiniz tabii ki My Garden derim.

Bunun dışında yeraltında müziğini İngilizce icra eden birçok grup ve isim de var tabii ki. Ama olayın ülkemizdeki asıl temellerini atan - aslen bir doom grubu olmasına rağmen- My Garden'dır. Bir de gotik kavramı günümüzde eksik tanımlanıyor, tarihsel bazda baktığımız zaman; "Gotik" , barbar olarak nitelenen kavimlerin etkisi ile başlayan bir dönem. Avrupa'ya Gotların ve diğer barbar olarak nitelenen kavimlerin gelmesi ile bunun Avrupa kültürü üzerindeki etkileri ve onun getirdiği karamsar tablo yanında, pagan kültüründen gelen folk tabanlı bir müziği de görmekteyiz ki bu melodi yapısı gotik müzikte fazlaca yer tutar.

Kasaba kasaba, kent kent gezip etnik çalgıları ile müziğini yayan ozanlar da o dönemin müziğini oldukça fazla etkilemiştir. Ancak çoğu zaman gotik kavramı tanımlanırken gotik müziğin folk'tan beslenen tarafının es geçildiğini görüyorum.

Bir de buna ek olarak gotik kavramının diğer sanat dallarındaki yansımalarına bakacak olursak örneğin edebiyatta da karanlık ve melankolik bir atmosfer yanında pastoral betimlemeleri de görürüz. Bu da gotik kültürün folk ile ilişkisini ispat eden başka bir durum. Sadede gelecek olursak gotik müzik, sadece depresif, melankolik müzik yapmak veya gotik giyinmekten ibaret değildir.

'İyiler Siyah Giyer' şarkısında Ogün Sanlısoy'la çalışman nasıl gerçekleşti?

Canözer: İyiler Siyah Giyer'i evde çalışırken eşim Özlem'e dinlettim. Ben söylüyorum, köprü bölümü geldi, söylerken bir duraklama oldu. Özlem: "Ogün Sanlısoy söyler bunu" dedi. Aynı anda benim de aklıma Ogün gelmişti. Şarkı bir şekilde onu çağırdı, onunla eşleştirdi.

aslında. Oğün'ün eski vokal tarzını bilmeyen yeni dinleyiciler için güzel bir örnek olacak, çok şanslılar bence. Kendi adıma ben de şanslıyım tabii.

Şarkının konusundan biraz bahseder misin?

Canözer: Deniz Durukan'ın 2000'li yıllarda rock müziği anlattığı antoloji kitabının isminden ilham alarak bu şarkıyı yazdım. Şarkının esas teması 1999 yılından beri o yıl yaşanan bazı olaylardan dolayı siyah giyen, uzun saçlı insanlara bir damga yapıştırıldı. O günkü olaylarla da kalmadı, bugün bile medyada bazı kanallar konu sıkıntısı çekince iki tane rocker görünümlü genci çıkartıp bunlar satanist diye haber yapıyorlar. Toplumu yanlış yönlendiriyorlar, insanları hedef gösteriyorlar. Tepkimi dile getirmek için yazdım bu şarkıyı. (<http://www.bluejean.com.tr/roportajlar/7-a/56-gotik-muzik-gotik-giymekten-ibaret-degildir.html>)

## KAYNAKÇA

Akay, Ali, Derya Fırat, Mehmet Kutlukan, Pınar Göktürk (1995) **İstanbul'da Rock Hayatı: Soyolojik Bir Bakış**. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Akıncı,A (2014) “Türkiye'nin Darbe Geleneği:1960 ve 1971 Müdahaleleri”. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi* Nisan 9(1)

Arnett, J (1996) **Metalhead: Heavy Metal Music And Adolescent Alienation**

Adorno,Horkheimer T,M (2014) **Aydınlanmanın Diyalektiği**. N.ülner,E.öztarhan(Çeviri) İstanbul: Kabalıcı Yayın Evi.

Arıncı, İ (2014) **Güncel Ve Popüler Müzik Ders Notları**. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlara Eğitimi Bölümü, Müzik Öğretmenliği Ana Bilim Dalı.

Adorno, T,W (2007) **Kültür Endüstrisi Kültür Yönetimi**. İstanbul: İletişim Yayınları.

Atiker, E (1998) **Modernizm Ve Kitle Toplumu**. Ankara: Vadi Yayınları.

Attali, J (2014) **Gürültüden Müziğe**. Gülüş(Çeviri). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Adaklı, G (2006) **Türkiye'de Medya Endüstrisi: Neoliberalizm Çağında Mülkiyet Ve Kontrol İlişkileri**. Ütopya Yayınevi: Ankara.

Almora Röportajlar:(2015).(Çevrimiçi) <http://www.bluejean.com.tr/roportajlar/7-a/56-gotik-muzik-gotik-giyinmekten-ibaret-degildir.html> (Erişim Tarihi:17.05.2015)

Canbazoglu, C (2009) **Anadolu Pop Rock** İstanbul: Pan Yayıncılık

Çuhadar, C,H (2006) **Müziksel Zeka: Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildirisi**, 26-28 Nisan 2006, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi. Denizli

Çalış, N (2006) **Popüler Kültür Bağlamında Rock Müziğin Analizi**. Konya:Soyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildirisi, 26-28 Nisan 2006, Pamukkale Ün. Eğt. Fak. Denizli.

Daştan, U (2012) **Amerika Birleşik Devletleri İle İlgili Toplumsal Olayların Ortaya Çıkardığı Caz Müziği Stilleri Üzerine Bir İnceleme**. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Demirbaş, T,A (2010) “**Wagner Operalarının Düşünsel Altyapısı**” , Müzik-Bilim Dergisi, Sayı:1 (Bahar) MSGSÜ Yayınları, İstanbul.

Durukan, D (2004) **İyiler Siyah Giyer**. İstanbul: Everest Yayınları.

Erdoğan, İ. (2005). **İletişimi Anlamak**, Geliştirilmiş **2. Baskı**, Ankara: Erk Yayınları.

Erol, A (2015) **Müzik Üzerine Düşünmek**. İstanbul:Bağlam Yayıncılık.

Erkal, G,E (2013) **Türkiye Rock Tarihi 1** İstanbul: Esen Kitap.

Eştürk, Ö (2006) **Türkiye’de Liberalizm:1983-1989 Turgut Özal Dönemi Örneği**. Mustafa Kemal Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Erkal, Durukan G,D (2001) **Türk Rock 2000**. İstanbul: Stüdyo İmge.

Elmas, E,N,F, Güler (2013) Radyo Ve Tv Yayıncılığının Ses Boyutu Ve Stüdyo Akustiğinin Düzenlenmesi: *İleri Teknolojileri Bilim Dergisi* Cilt 2 , Sayı, 2 50-61. Ankara

Fichter, J (1997) **Sosyoloji Nedir?** N.Çelebi (Çeviri) Ankara: Atilla Yayıncılık Kitabevi.

Göksoy, E (1992) **Dünden Bugüne Still Got The Blues**. İstanbul: Stüdyo İmge.

Gürün, G (2011) **Progressive Rock**. Ankara: Bence Kitap.

Günay, E (2006) **Müzik Sosyolojisi: Sosyolojiden Müzik Kültürüne Bir Bakış**. İstanbul: Bağlam Yayıncılık

Hatch ve Millward, D,S (1992) **Blues’dan Rock’a Pop Müziğın Analitik Tarihi**. İstanbul: Korsan Yayın.

Kaygısız, M (1999) **Müzik Tarihi:Başlangıcından Günümüze Müziğın Evrimi**. İstanbul: Kaynak Yayınları.

Köse, H(2002), “Bourdieu’cü Beğeni Yargısı Açısından İzleyici ve Medya”, *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*,81-91

Kahyaoğlu, Güler O,S (1986) **Pink Floyd**. İstanbul: Metronom Yayınları.

Kemancı Cumhuriyeti:(2015).(Çevrimiçi)  
<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=-93366> (Erişim Tarihi:12.05.2015)

Lazar, J. (2001). **İletişim Bilimi**, 1. Baskı, Çev: Cengiz Anık, Ankara:Vadi Yayınları.

Lull, J (2000) **Popüler Müzik Ve İletişim**. T.İbلاغ (Çeviri) İstanbul: Çivi yazıları.

Laneth Rock Dergisi:(2015).(Çevrimiçi) <http://www.aksam.com.tr/pazar/laneth-geri-dondu--150806h/haber-150806> (Erişim Tarihi:12.05.2015)

Mimaroglu, İ (1995) **Müzik Tarihi**. İstanbul: Varlık Yayınları.

Mutlu, E. (2004). **İletişim Sözlüğü, 4.Baskı**, Ankara: Ayraç.

Maigret, E (2004). **Medya Ve İletişim Sosyolojisi**. İstanbul: İletişim Yayınları.

Mutlu, E (2010) **Kitle İletişim Kuramları** Ankara: Ütopya Yayınevi.

Madi, B. (2006) **Öğrenme beyinde Nasıl Oluşur?** İstanbul: Morpa Kültür Yayınları

Oskay, Ü (1982) **XIX. Yüzyıldan Günümüze Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri, Kuramsal Bir Yaklaşım**. Ankara: A.Ü S.B.F Basın ve Yayın Yüksek Okulu Basımevi.

Öke, M,K (2011) **İlahlarla Dans Ritim, Raks ve Afrika Ruhü**. İstanbul: Başlık Yayın Grubu.

Öktem, A (2006) **Şeytan Aletleri**. İstanbul: Everest Yayınları

Raynolds,S. Ve Press, J. (2003). **Seks İsyanları:Toplumsal Cinsiyet, Başkaldırı ve Rock n' Roll**. M. Küçük (çev.). İstanbul:Ayrıntı Yayınları.

Rock Müziğe Hayranlık:(2015).(Çevrimiçi) <http://www.ntv.com.tr/arsiv/id/25358094/,2015> (Erişim Tarihi:09.05.2015)

Schopenhauer, A (1998). **İstencenin Özgürlüğü Üzerine**. Ankara: Öteki Yayınevi.

Soysal, A.Ş.& Yalçın, K.& Karakaş, S. (2005). **Temporal Lobun Sesi: Müzik**. Yeni Symposium. Sayı 43/ 107-113

Şahinsoy, M,A (2010) **İstanbul'da Rock Kültürü**. İstanbul: Clinart Yayıncılık.

Şenel, O (2014) **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Yıl:2, Sayı:1 Mart 2014, S.209-214

Türkoğlu, N. (2004). **Toplumsal İletişim, 1.Basım**, İstanbul: Babil Yayınları.

Takım, A (2011) Türkiye'de 1960-1980 Yılları uygulanan Kalkınma Planlarında Maliye Politikaları. *Maliye Dergisi* Sayı,160 Bartın Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü.

Uslu, M (2007) “Çocuklarda ve Gençlerde Müzik Eğitiminin Önemi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Müzik ve Bilim Dergisi*, Sayı:7, Mart

Uçan, A (1997) **Müzik Eğitimi Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar**. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Yumlu, K. (1994), **Kitle İletişim ve Araştırmaları, 1. Basım**, İzmir.

Yağcı, S,C (2006) “MTV'nin Küreselleşme Serüveninde Yeni Durak: MTV Türkiye”, *Gazi Üniversitesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*.

Yıldız, E (2000) **Dönemleri Ve Bestecileriyle Klasik Müziğin Gelişim Süreci, Sayı 2**. Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi

